

POHJOISMAIDEN YHTEISTYÖ- MINISTERIEN GLOBALISAATIO- SELONTEKO POHJOISMAIDEN PÄÄMINISTERIREILLE

norden

Pohjoismaiden
ministerineuvosto

Store Strandstræde 18
DK-1255 Köpenhamn K
Puh. +45 3396 0200
Faksi +45 3396 0202
www.norden.org

Globalisaatioprosessin tila	2
Uudet globalisaatioaloitteet	3
Liite 1: Katsaus aloitteista	4
Meneillään olevat aloitteet:	4
Uudet aloitteet:	4
Liite 2: Globalisaatioaloitteet	5
1. Globalisaatiofoorumi	5
2. Pohjoismainen huippututkimus	6
3. Aasian innovaatioedustustot	7
4. Pohjoismaisen laadun uusi pohjoismainen innovaatiopalkinto	8
5. Yhteispohjoismainen energianäyttely	9
6. Shanghai maailmannäyttely 2010	10
7. Pohjoismaiden panos ilmastoneuvottelujen tukemiseksi	11
8. Rajaesteiden torjuminen Pohjoismaissa	12
9. Yleissuunnitelma pohjoismaisen tutkimus- ja innovaatioalueen (NORIA) kehittämiseksi	13
10. Suunnitelma korkea-asteen opetuksen edistämiseksi Pohjoismaissa	15
11. Projektisuunnitelma nuorten ja aikuisten hyvän oppimisen edistämiseksi	16
12. Selvitys ilmastomuutoksen seurauksista Pohjoismaiden luonnonvaroille	18
13. Pohjoismaiden kehittäminen ja profiloiminen luovien elinkeinojen keskuksena	19
14. Pohjoismaisten sähkömarkkinoiden yhdenmukaistaminen	20
15. Pohjoismainen kulttuuri maailmalla	20
Liite 3: Uudet globalisaatioaloitteet	22
A. Kulttuuri ja luovuus	22
B. Terveys ja hyvinvointi	22
C. eScience	23
D. Energia ja liikenne	24
E. CDM- ja JI-markkinoiden tulevaisuudennäkymät	24
F. Ilmastomyönteinen rakentaminen	24
G. Elohopeasopimusta koskevat neuvottelut	25

21. lokakuuta 2009
09-01747-8

Pohjoismaiden ministerineuvoston (NMR) globalisaatiotyö on ollut intensiivistä, ja ministerineuvosto on priorisoinut sitä voimakkaasti siitä saakka, kun pohjoismaiden pääministerit kesällä 2007 käynnistivät pohjoismaisen globalisaatioprosessin. On käynnistetty useita konkreettisia globalisaatioaloitteita, ja ensi vuonna käynnistettäviä uusia aloitteita kehitetään parastaikaa. Globalisaatioprosessi on herättänyt hyvin suurta kiinnostusta Baltian maissa, EU:ssa ja muiden kansainvälisten sidosryhmien parissa sekä EU:n Itämeri-strategiatyön yhteydessä. Konkreettiset globalisaatioaloitteet tulee nähdä pohjoismaisen globalisaatiotyön kulmakivinä, jotka tukevat ja vauhdittavat pääministerien yleisvisiota Mahdollisuuksien Pohjoismaat vastauksia globalisaation haasteisiin. Etenkin ilmasto-, ympäristö- ja energia-alueella on saavutettu useita konkreettisia tuloksia. Monet varsin pienellä budjetilla toimivat globalisaatioaloitteet ovat kirvoittaneet merkittävää lisärahoitusta ministerineuvoston ulkopuolelta. Tästä eteenpäin pyritään hankkimaan näkyvyyttä meneillään oleville globalisaatioaloitteille ja toteuttamaan vuonna 2010 käynnistettävät uudet aloitteet. Myös ministerineuvoston Tanskan-puheenjohtajakaudella priorisoidaan keskittymistä globalisaatiotyöhön.

Globalisaatioprosessin tila

Pohjoismaiden pääministerien paneutuminen globalisaatiotyöhön on muuttanut ministerineuvoston painopistettä, mutta tiivistänyt samalla eri ministerineuvostojen välistä yhteistyötä. Koska Pohjoismaat pitävät erittäin tärkeänä aloitteita, joilla edistetään myönteistä neuvottelutulosta Kööpenhaminan ilmastokokouksessa, monet globalisaatioaloitteet liittyvät ilmastoon, ympäristöön ja energiaan. Pohjoismaiden pääministerien kesäkuussa 2009 antama ilmastojulkilausuma on yksi esimerkki sitoutumisesta näihin asioihin. Globalisaatiopanostus on myös vahvistanut Pohjoismaiden profiilia. Pohjoismaat profiloituvat erityisesti otsikoilla Pohjoismaat johtavana tieto ja innovaatio-alueena, Pohjoismaat ilmasto-, ympäristö- ja energiaratkaisujen kehittäjinä pohjoismaisten ja kansainvälisten markkinoiden tarpeisiin, Pohjoismaat kansainvälisesti sitoutuneena ja vastuuntuntoisena alueena ja Pohjoismaat ainutlaatuisena vahvan kulttuurisen yhteenkuuluvuuden omaavana hyvinvointiyhteiskuntana.

Pohjoismainen huippututkimusaloite (TFI) on kaikkien aikojen suurin pohjoismainen tutkimus- ja innovaatiopanostus, joka muun muassa saattaa yhteen ilmasto-, energia- ja ympäristöalan vahvimmat tutkimus- ja innovaatioympäristöt ja luo pohjan kansainvälisen yhteistyön lisäämiselle sekä EU:ssa että sen ulkopuolella. Useat globalisaatioaloitteet ovat houkuttaneet merkittävää ulkopuolista osarahoitusta. Tämä koskee erityisesti huippututkimusaloitetta, jonka kokonaisbudjetti on 384,8 miljoonaa Tanskan kruunua. Tästä summasta 225,8 miljoonaa kruunua tulee kansallisista varoista, 114,1 miljoonaa kruunua pohjoismaisilta laitoksilta ja 44,9 miljoonaa kruunua (alustavasti) ministerineuvoston globalisaatiovaroista. Vuosittain järjestettävä pohjoismainen globalisaatiofoorumi on koonnut yhteen ihmisiä elinkeinoelämästä, tutkimusympäristöistä, politiikasta, mediasta ja järjestöistä ja tuottanut pohjoismaista yhteistyötä koskevia konkreettisia ideoita, muun muassa vision Pohjoismaista Euroopan vihreänä laaksona (The Green Valley of Europe). Pohjoismainen EnergiExpo-aloite on auttanut Nordic Climate Solutions –näyteikkunan ja -konferenssin sekä Nordic Energy Solutions -sivuston avulla profiloimaan Pohjoismaita kestävien energiatekniikoiden alueella ja houkutellut konferenssiin yli 1 000 osallistujaa yli 40 eri maasta. Pohjoismainen ilmastokokousryhmä on järjestänyt globalisaatioaloitteen Pohjoismaiden ehdotukset ilmastoneuvotteluihin puitteissa muun muassa epävirallisia kokouksia kansainvälisten neuvottelijoiden kanssa. Pohjoismaiden yhteinen profilointi Shanghain maailmannäyttelyssä vuonna 2010 on yksi ministerineuvoston globalisaatioaloitteista, ja sen yhteyteen suunnitellaan myös pohjoismaista ilmastopäivää kesäkuussa 2010.

Liitteessä 1 on taulukko kaikista globalisaatioaloitteista. Liitteissä 2 ja 3 selostetaan lähemmin globalisaatioaloitteita.

Pohjoismaat päättivät lisäksi syyskuussa 2009 myöntää Pohjoismaisen kehitysrahaston (NDF) kautta 14 miljoonaa euroa kehitysmaiden ilmastoinvestointeihin. Aiemmin tänä vuonna Pohjoismaiden yhteistyöministerit (MR-SAM) päättivät muuttaa rahaston sääntöjä, niin että lahjoitukset ovat mahdollisia. Paluuvirtauksen rahastoon arvioidaan olevan seuraavien 35 vuoden aikana noin miljardi euroa. Myös kaikkien Pohjoismaiden kouluissa 11. marraskuuta järjestettävä Pohjoismainen ilmastopäivä osoittaa ministerineuvoston paneutuvan ajankohtaisiin ilmastokysymyksiin.

Uudet globalisaatioaloitteet

Pohjoismaiden pääministerit ovat useissa eri yhteyksissä sanoneet toivovansa, että pohjoismaisen globalisaatiotyön puitteissa käynnistettäisiin uusia aloitteita. Pohjoismaiden yhteistyöministerit tekivät 15. lokakuuta 2009 periaatepäätöksen seitsemän uuden globalisaatioaloitteen käynnistämisestä. Niistä kaksi (Kulttuuri ja luovuus ja eScience) ovat jatkoa nykyisille globalisaatioaloitteille Pohjoismaiden kehittäminen ja profiloiminen luovien elinkeinojen keskuksena ja Pohjoismaisen tutkimus- ja innovaatioalueen (NORIA) kehittäminen. Uusia aloitteita selostetaan perusteellisemmin liitteessä 3. Uusien aloitteiden valinnassa olivat mukana kaikki ministerineuvostot sekä Pohjoismaiden neuvosto. Uudet globalisaatioaloitteet ovat:

Kulttuuri ja luovuus, jolla kehitetään nykyistä globalisaatioaloitetta Pohjoismaiden kehittäminen ja profiloiminen luovien elinkeinojen keskuksena.

Terveys ja hyvinvointi; tarkoituksena on kehittää yhtenäinen ohjelmaehdotus, joka kannustaa panostamaan voimakkaasti *terveys- ja hyvinvointialueen pohjoismaiseen yhteistyöhön*.

eScience, jonka tarkoituksena on kehittää pohjoismaista tutkimus- ja innovaatioaluetta NORIAa eScience-alan keihäänkärkihankkeen avulla.

Energia ja liikenne, jonka tarkoituksena on käynnistää prosessi Pohjoismaiden kehittämiseksi Euroopan vihreänä laaksona (The Green Valley of Europe)

CDM- ja JI-markkinoiden tulevaisuudennäkymät; tarkoituksena on tukea Pohjoismaiden toimia CDM- (puhtaan kehityksen mekanismi) ja JI- mekanismien (yhteistoteutus) muutosten yhteydessä, joihin ilmastokokous saattaa johtaa

Ilmastomyönteinen rakentaminen; tarkoituksena on analysoida edellytyksiä innovaatio-ohjelmalle, jolla tuetaan energia- ja hiilidioksidineutraalin rakentamisen ja plusenergiarakennusten pohjoismaista kehittämistä ja esittelyä

Uuden elohopeasopimuksen neuvottelukokous; tarkoituksena on tukea ensimmäistä maailmanlaajuista neuvottelukierrosta vuonna 2010 pyrkimyksenä saada aikaan sitova maailmanlaajuinen elohopeasopimus viimeistään vuonna 2013.

Asianomaiset ministerineuvostot vastaavat ensi vuonna käynnistettävien aloitteiden kehittelystä ja toteutuksesta. Uusien globalisaatioaloitteiden osuus ministerineuvoston budjetissa on 33,9 miljoonaa Tanskan kruunua vuonna 2010. Koko globalisaatiomääräraha on 70 miljoonaa Tanskan kruunua. On myös mahdollista saada lisärahoitusta kansallisista budjeteista ja pohjoismaisilta laitoksilta sekä mahdollisilta ulkopuolisilta rahoittajilta. Pääministerien vuoden 2010 kesäkokouksessa annetaan päivitetty selonteko Pohjoismaiden ministerineuvoston globalisaatiotyöstä, ja Pohjoismaiden neuvosto pidetään asiasta ajan tasalla.

Liite 1: Katsaus aloitteista

Meneillään olevat aloitteet:

1. Globalisaatiofoorumi	9. Pohjoismaisen tutkimus- ja innovaatioalueen (NORIA) kehittäminen
2. Pohjoismainen huippututkimus	10. Pohjoismaiden korkea-asteen koulutuksen edistäminen
3. Aasian innovaatioedustustot	11. Nuorten ja aikuisten hyvä oppiminen
4. Uusi pohjoismainen innovaatiopalkinto	12. Selvitys ilmastomuutoksen seurauksista Pohjoismaiden luonnonvaroille
5. Yhteispohjoismainen energianäyttely	13. Pohjoismaiden kehittäminen ja profiloiminen luovien elinkeinojen keskuksena
6. Shanghain maailmannäyttely 2010	14. Pohjoismaisten sähkömarkkinoiden yhdenmukaistaminen
7. Pohjoismaiden panos ilmastoneuvottelujen tukemiseksi	15. Pohjoismainen kulttuuri maailmalla
8. Rajaesteiden torjuminen Pohjoismaissa	

Uudet aloitteet:

A. Kulttuuri ja luovuus (jatkaa aloitetta 13)	E. CDM- ja JI-markkinoiden tulevaisuudennäkymät (puhtaan kehityksen mekanismi ja yhteistoteutus)
B. Terveys ja hyvinvointi	F. Ilmastomyönteinen rakentaminen
C. eScience (jatkaa aloitetta 9)	G. Elohopeaneuvottelut
D. Energia ja liikenne	

Liite 2: Globalisaatioaloitteet

1. Globalisaatiofoorumi

Aloitteen tarkoitus

Foorumilla pohjustetaan yhteisiin aloitteisiin liittyvien konkreettisten ehdotusten tekemistä pääministerien priorisoimilla alueilla. Foorumin tavoitteena on tuottaa Pohjoismaiden pääministereille ja muille osallistujille globalisaation mahdollisuuksiin ja haasteisiin liittyviä virikkeitä ja käyttökelpoisia ideoita. Foorumin osallistajat edustavat politiikkaa, elinkeinoelämää, koulutus- ja tutkimussektoria, vapaaehtois- ja kansalaisjärjestöjä sekä valtionhallintoa.

Aloitteen tila

Toinen pohjoismainen globalisaatiofoorumi järjestettiin 26.–27. helmikuuta 2009 Islannissa. Foorumia isännöivät Islannin pääministeri Jóhanna Sigurdardóttir ja Pohjoismaiden ministerineuvoston pääsihteeri Halldór Ásgrímsson. Foorumin 180 osallistujan joukossa olivat muun muassa Pohjoismaiden hallitusten päämiehet, Pohjoismaiden neuvoston presidentti sekä pohjoismaisen elinkeinoelämän, tutkimusympäristöjen, kansalaisjärjestöjen ja julkishallinnon johtohahmoja.

Vuoden 2009 foorumi nosti esille kansainvälisen finanssikriisin ja sen vaikutuksen ilmastopolitiikkaan ja innovointiin. Foorumin yleisistunnossa luennoivat Kenneth Rogoff (Harvardin yliopisto), Stephen Ciesinski (Stanford Research Institute) ja David Carlson (Kansainvälinen polaarivuosi). Rolf Annerberg (huippututkimusaloitteen puheenjohtaja) esitteli foorumissa pohjoismaisen huippututkimusaloitteen. Yleiskeskustelun jälkeen keskusteltiin pienemmissä työryhmissä, joiden aiheita olivat pienten talouksien haavoittuvuus, edistysellinen ilmastopolitiikka kriisiaikana sekä energia, ympäristö ja innovointi. Foorumi tuotti useita kiinnostavia esityksiä, keskusteluja ja konkreettisiä ideoita pohjoismaiseksi yhteistyöksi. Globalisaatiofoorumin yhteydessä julkaistiin "Nordic Globalization Barometer" ja "Nordic Innovation Monitor". Myös verkkosivusto Nordic Energy Solutions esiteltiin foorumissa (www.nordicenergysolutions.org).

Suunniteltu toiminta

Tanskan pääministeri isännöi yhdessä Pohjoismaiden ministerineuvoston pääsihteerin kanssa vuoden 2010 foorumia, joka järjestetään Tanskassa 20.–21. toukokuuta. Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristö ja Tanskan pääministerin virasto ovat jo käyneet alustavia keskusteluja asiasta. Foorumin valmistelujen lähtökohtana ovat aikaisempien foorumien kokemukset. Myös muiden Pohjoismaiden pääministerien kansliat osallistuvat globalisaatiofoorumityöhön, ja Pohjoismainen yhteistyökomitea ja yhteistyöministerit pitelevät asiasta ajan tasalla. Pohjoismaiden neuvoston kanssa käydään jatkuvaa vuoropuhelua.

Arvio aloitteen poliittisten tavoitteiden toteutumisesta

Pohjoismainen globalisaatiofoorumi on kehittynyt vuotuiseksi tapahtumaksi, jossa Pohjoismaiden pääministerit tapaavat toisensa epävirallisesti ja keskustelevat muiden osallistujien kanssa tulevaisuuden pohjoismaisesta yhteistyöstä. Tämä on lujittanut pohjoismaisen yhteistyön voimaa ja polttopistettä, ennen kaikkea globalisaatiotyössä. Globalisaatiofoorumi on myös vauhdittanut ja tukenut erilaisten aloitteiden, esimerkiksi pohjoismaisen huippututkimusaloitteen, toteuttamista.

Sekä vuoden 2008 että vuoden 2009 foorumi tuottivat useita kiinnostavia esityksiä, keskusteluja ja konkreettisiä ideoita pohjoismaiseksi yhteistyöksi. Ne on otettu yhteistyössä huomioon. Globalisaatiofoorumin tuloksena saatiin lisäksi vuonna 2008 niin sanottu Riksgränsenin julkilausuma, ja vuoden 2009 foorumin tuloksena oli pääministerien yhteinen keskusteluartikkeli. Esimerk-

kinä globalisaatiofoorumin uusista ideoista mainittakoon Tanskan pääministerin Anders Fogh Rasmussenin ajatus Euroopan vihreästä laaksosta (Green Valley of Europe) ja idea yhteisistä panostuksista rakennusalan sääntelyyn. Ajatukset ovat sisältyneet prosessiin, jossa kehitetään uusia pohjoismaisia globalisaatioaloitteita, ks. liite 3.

Monet tärkeät pohjoismaiset mediat ja myös jotkut ulkomaiset mediat ovat raportoineet foorumista paikan päällä. Näistä mainittakoon SVT, YLE, TT, Ritzau, Dagens Nyheter, Børsen, International Herald Tribune, The Economist, The Financial Times ja EU Observer.

2. Pohjoismainen huippututkimus

Aloitteen tarkoitus

Pääministerien lehdistötiedotteessa kesällä 2007 ilmaisema tavoite oli kehittää pohjoismaisen huippututkimuksen edistämiseen tähtäävä kattava ehdotus, joka keskittyy ensi vaiheessa ilmastoon, energiaan ja ympäristöön ja sen jälkeen hyvinvointitutkimukseen ja terveyteen. Työ on jo aloitettu alueella 1 (ilmasto, energia ja ympäristö), ja aluetta 2 (terveys ja hyvinvointi) koskeva työ aloitetaan myöhemmin alueen 1 ohjelmatyöstä saatavien kokemusten pohjalta.

Käynnistetyn ohjelman yleinen päämäärä on:

- Muodostaa keskeinen osa pohjoismaista tutkimus- ja innovaatiopanostusta ilmastoon, energian ja ympäristön alalla ja luoda edellytykset maiden, pohjoismaisten laitosten ja kansallisten elinten välisen yhteistyön lisäämiselle
- Toimia laitosten välisenä, erilaisia instrumentteja hyödyntävänä pohjoismaisena tutkimus- ja innovaatio-ohjelmalla, jonka kautta panostetaan energiaan, ilmastoon ja ympäristöön
- Auttaa kehittämään kunnolliset edellytykset huippututkimus- ja huippuinnovaatioympäristöjen väliselle pohjoismaiselle yhteistyölle
- Edistää pohjoismaisten tutkimus- ja innovaatiopanostusten asiantuntevan ohjauksen koordinoitua energian, ilmastoon ja ympäristön alalla
- Varmistaa tehokas ja strateginen voimavarojen käyttö tunnistamalla alueet, joilla pohjoismaisilla panostuksilla on suurin potentiaali ja vauhdittamalla pilottihankkeiden ja -ohjelmien avulla uusien aloitteiden kehittämistä
- Muodostaa perusta kansainvälisen yhteistyön jatkamiselle.

Aloitteen tila

Huippututkimusaloite käynnistettiin vuonna 2009. Osallistava ja tehokas organisaatio on aloittanut työnsä menestyksekkäästi. Korkean tason kansallisista avainsidosryhmistä koostuvan hallituksen puheenjohtajana toimii ruotsalainen pääjohtaja Rolf Annerberg. Kuudelle eri osaohjelmalle on perustettu ohjelmakomiteat, jotka kokoavat yhteen ja integroivat yli sata tutkimuksen ja innovoinnin kansallista asiantuntijaa. Pohjoismaiset laitokset NordForsk, NICE ja Pohjoismainen energiantutkimus muodostavat integroidun ja hyvin toimivan sihteeristön. Organisaatio kokoaa innovaatiota ja tutkimusta ja luo aivan uudenlaiset edellytykset merkittävälle pohjoismaiselle panokselle isojen yhteiskunnallisten haasteiden ratkaisemisessa.

Kaikkien osaohjelmien on tarkoitus julistaa hankkeet haettavaksi vuonna tai 2009 tai alkuvuodesta 2010. Aloitteen ensimmäinen hakukierros avattiin elokuussa 2009 osaohjelmassa "Tutkimukset ilmastomuutoksen vaikutuksista ja sopeutuminen ilmastomuutokseen", ja ohjelmien "Ilmastomuutoksen ja kryosfäärin vuorovaikutus" ja "Tuulivoiman laajamittainen käyttöönotto" ensimmäisen hakukierroksen on ilmoitettu alkavan lokakuussa 2009.

Aloite on esitelty EU:n yhteisen ohjelmasuunnittelun (GPC – Joint Programming) CRESTin alaiselle korkean tason ryhmälle yhteisen ohjelma-aloitteen (JPI – Joint Programming Initiative) ehdokkaana, ja aloitteen arviointi toimintaympäristön, mukaan lukien EU:n Itämeri-strategia, suhteen jatkuu. EU on ehdottanut huippututkimusaloitetta mahdolliseksi lippulaivahankkeen malliksi EU:n tulevan Itämeri-strategian yhteydessä. Aloitteeseen liittyvää työtä ja strategioita selvitetään myös EU:n tutkimuksen 7. kehysohjelman ja muiden tärkeiden tutkimus- ja innovaatiopoliittisten EU-välineiden osalta.

Suunniteltu toiminta

Strategisia toimenpiteitä toteutetaan vuosina 2009–2010. Tarkoituksena on kehittää työtä niin, että teollisuus ja elinkeinoelämä saataisiin mukaan hankkeeseen pitäen kauaskantoisena päämääränä edistyneimpien tutkimusympäristöjen ja yksityisen sektorin, elinkeinoelämän ja teollisuuden välisten siteiden vahvistamista ja uusien innovaatioiden kehittämistä pitkällä aikavälillä.

Aloitetta profiloidaan osana houkuttelevaa ja avointa pohjoismaista tutkimus- ja innovaatioaluetta, ja Kööpenhaminan ilmastokokouksen yhteyteen syksyllä 2009 on suunnitteilla erityistä toimintaa. Huippututkimusaloite edistää koulutus- ja tutkimusministerineuvoston (MR-U) ilmastokokoukseen suunnittelemaa toimintapakettia.

Ohjelman seurantaa ja menestyneiden osa-alueiden jatkuvaa arviointia varten on aloitettu seurantatutkimushanke. Huippututkimusaloitteesta tehdään keväällä 2010 väliarviointi, jonka avulla hanketta parannetaan ja kehitetään.

Arvio aloitteen poliittisten tavoitteiden toteutumisesta

Projektin arvioidaan etenevän suunnitellusti. Hankkeen kehittäminen on suurmenestys, ja se ilmentää Pohjoismaiden hyvin toimivaa tutkimus- ja innovaatiopoliittista yhteistyötä. Suunnittelutyön käynnistämisestä hallituksen ensimmäiseen järjestäytymiskokoukseen kului alle vuosi ja ensimmäisen hakukierroksen julistamiseen runsaat puolitoista vuotta.

Tämänhetkisiä isoja haasteita ovat aloitteen operatiivisen vaiheen aloittaminen ja sen strategisen potentiaalin täydentäminen, vahvistaminen ja kehittäminen esimerkiksi suhteessa Eurooppalaiseen tutkimusalueeseen (ERA), teollisuuteen ja elinkeinoelämään sekä kansallisen ja pohjoismaisen tason muihin suuriin aloitteisiin ja toimiin.

3. Aasian innovaatioedustustot

Aloitteen tarkoitus

Globaalissa kilpailussa on tärkeää voida hyödyntää maailman parasta ja pisimmälle vietyä osaamista riippumatta siitä, missä päin sitä on. Pohjoismaiden onkin nyt ajankohtaisempaa kuin koskaan ennen hakeutua kansainvälisiin tutkimusympäristöihin ja kansainvälisille kasvualueille. Panostuksella edistetään pohjoismaisten toimijoiden pääsyä globaalisti johtaville Aasian kasvualueille ja tutkimusympäristöihin.

Aloitteen tila

Pääministerit totesivat Punkaharjulla vuonna 2007 pitämässään kokouksessa, että olisi tutkittava mahdollisuudet perustaa pohjoismaisia innovaatioedustustoja Aasiaan. Vastuu tästä työstä annettiin elinkeino-, energia- ja aluepolitiikan ministerineuvostolle (MR-NER), joka on pyytänyt kansallisista asiantuntijoista koostuvaa työryhmää selvittämään mahdollisuuksia. MR-NER päätti syyskuussa 2008 pitämässään kokouksessa toteuttaa työryhmän ehdotukset budjettivuosina 2009 ja 2010. Globalisaatioaloitetta Aasian innovaatioedustustot hallinnoi NiCe ja se on ollut haettavana huhtikuusta 2009 lähtien.

Panostuksella osallistutaan pohjoismaisiin Aasian-edustustoihin liittyvän pohjoismaisen innovaatio- ja projektiyhteistyön rahoittamiseen. Etusija on aiheilla, jotka kytkeytyvät muihin globalisaatioaloitteisiin, esimerkiksi toimilla,

jotka aihepiiriltään soveltuvat huippututkimusohjelmaan, sekä hankkeilla, jotka liittyvät kilpailukykyyn, luovuuteen, tavaramerkkeihin ja muotoiluun. Ohjelmalla on tarkoitus motivoida Pohjoismaiden Aasian-edustustoja selvittämään yhteisiin toimiin soveltuvia alueita. Osa ohjelmasta on tarkoitettu pilottiprojekteille, joilla testataan ja kehitetään pohjoismaista avoimen innovoinnin keskusta Aasiassa. Pilottiprojektit arvioidaan, ja niistä saadulla tiedolla lujitetaan päätöksentekopohjaa, kun keskuksesta mahdollisesti päätetään kahden vuoden kuluttua.

Globalisaatioaloitteeseen Aasian innovaatioedustustot on varattu miljoona Tanskan kruunua vuonna 2009. Pohjoismainen innovaatiokeskus (NICE) on saanut kaksi yhteensä 600 000 Norjan kruunun suuruisia hakemusta ja se käy keskustelua kolmesta muusta hankkeesta, joiden hakemuksia odotetaan lähiaikoina. Suunnitteluvaiheessa olevat aiheet ovat: aktiivinen vanhuus, tietotekniikkakumppanuudet, sähkömagneettinen tekniikka, web 2.0:n käyttäminen avoimeen innovointiin sekä ympäristö ja energia.

Suunniteltu toiminta

Parhailaan pyritään selvittämään, miten kokeilujärjestelmä voisi edistää pohjoismaista huippuhanketta. Hankkeella halutaan kohdistaa sekä poliittisen että asiantuntijatahon huomio Pohjoismaihin ja globalisaatioaloitteeseen ja hankkia näkyvyyttä yhteispohjoismaiselle globalisaatio- ja Aasianpanostukselle ja -yhteistyölle. NICE on keskustellut aloitteesta 4–6 ensimmäisen kuukauden aikana pohjoismaisten innovaatiotoimijoiden kanssa, muuan muassa Innovation Norgen ja joidenkin yritysten kanssa. NICE suunnittelee lisäävänsä tiedotusta merkittävästi seuraavien kuuden kuukauden aikana. Tämä tapahtuu järjestämällä esittelykokouksia pohjoismaisissa innovaatioympäristöissä ja vahvistamalla viestintätoimintaa.

NICE tiedottaa innovaatioedustusto-ohjelmasta seuraavissa yhteyksissä: Nordic Climate Solutions, Nordic Renewable Energy ja Baltic Development Forum. Lisäksi järjestetään kohdennettuja tiedotuskampanjoita vieraillemalla järjestelmän tärkeimpien kohderyhmien luona eri Pohjoismaissa. Tiedotuskampanja toteutetaan lokakuusta 2009 helmikuuhun 2010.

Arvio aloitteen poliittisten tavoitteiden toteutumisesta

Aloitteen poliittiset tavoitteet saavutetaan ohjelmasta tukea saavien projektien avulla. Varsinainen arvio tavoitteiden saavuttamisesta voidaan sen vuoksi toteuttaa osittain vuoden 2009 lopussa ja lopullisesti vuoden 2010 lopussa. Pääministerien alkuperäisessä lehdistötiedotteessa vuonna 2007 ilmaistut ajatukset Berliinin suurlähetystöyhteistyön kaltaisesta yhteisestä edustustosta on korvattu vähemmän kunnianhimoisella ja joustavammalla mallilla. Tämä johtuu sekä panostuksen budjetista että joustavuuden tavoittelusta.

4. Pohjoismaisen laadun uusi pohjoismainen innovaatiopalkinto

Aloitteen tarkoitus

Vuosittain myönnettävän pohjoismaisen innovaatiopalkinnon tarkoituksena on edistää ja hankkia pohjoismaista huomiota innovoinnin merkitykselle. Uusi kilpailukykyinen Pohjola edellyttää jatkuvaa uudistumista. Esikuvien nostamiseksi esille on esitetty perustettavaksi innovaatiopalkinto, joka edistää konkreettisella ja myönteisellä tavalla innovointia. Tällä tarkoitetaan uutta tekniikkaa, tuotetta, prosessia tai organisaatiota, joka menestyy markkinoilla kaupallisesti ja/tai on merkittävä laajempia piirejä tai koko yhteiskuntaa ajatellen. Lisäksi innovaatiolla tulee olla mahdollisuudet tai sillä tulee pyrkiä kansainväliseen läpimurtoon.

Aloitteen tila

Pohjoismaiden pääministerit pyysivät vuonna 2007 Pohjoismaiden ministerineuvostoa tekemään Pohjoismaiden neuvostolle ehdotuksen pohjoismaisen innovaatiopalkinnon perustamisesta. Elinkeino-, energia- ja aluepolitiikan ministerineuvosto (MR-NER) sai vastuulleen konseptin laatimisen, ja ad hoc -

työryhmä on sittemmin laatinut pääministerien globalisaatiofoorumissa jaettavaa innovaatiopalkintoa koskevan suunnitelman. Elinkeino-, energia- ja aluepolitiikan virkamieskomitea (EK-NER) on käsitellyt työryhmän ehdotusta. Se on ollut myös lausunnolla koulutus- ja tutkimusvirkamieskomiteassa (ÄK-U) ja Pohjoismaiden neuvoston elinkeinovaliokunnassa. Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristö (NMRS) ja Pohjoismainen innovaatiokeskus (NICE) ovat laatineet maiden avustuksella työryhmän konseptin ja asian poliittisen käsittelyn pohjalta ehdotuksen suunnitelman käytännön toteutuksesta, arviointikomiteasta yms.

Ministerineuvosto lähetti ehdotuksen syyskuussa 2008 käsiteltäväksi Pohjoismaiden neuvoston istunnossa lokakuussa 2008. Pohjoismaiden neuvoston elinkeinovaliokunta päätti Reykjavikissa 24. syyskuuta 2008 pitämässään kokouksessa hylätä NMR:n ehdotuksen innovaatiopalkinnosta. MR-NER päätti 30. syyskuuta 2008 perustaa pohjoismaisen innovaatiopalkinnon Pohjoismaiden neuvoston varauksellisuudesta huolimatta. Pohjoismaiden neuvoston elinkeinovaliokunta päätti 27. lokakuuta 2008 annetussa mietinnössä ehdottaa, että Pohjoismaiden ministerineuvosto perustaa palkinnon. Valiokunnan vähemmistö kuitenkin vastusti uusien pohjoismaisten palkintojen perustamista. Pohjoismaiden neuvoston istunto päätti 29. lokakuuta 2008 suositella Pohjoismaiden ministerineuvostolle, että se ei perustaisi palkintoa. Yhteistyöministerit (MR-SAM) päättivät tämän nojalla olla jakamatta palkintoa vuonna 2009. Pohjoismainen yhteistyökomitea (NSK) ja ÄK-NE/Näring on keskustellut tämän jälkeen siitä, miten palkintoasian kanssa meneteltäisiin.

Suunniteltu toiminta

Palkinnon perustamista ei toistaiseksi suunnitella, koska asiasta ei ole tehty lopullista päätöstä. Vuoden 2010 globalisaatioerästä ei ole osoitettu varoja innovaatiopalkintoon.

Arvio aloitteen poliittisten tavoitteiden toteutumisesta

Aloitteen poliittiset tavoitteet eivät ole toteutuneet

5. Yhteispohjoismainen energianäyttely

Aloitteen tarkoitus

Energianäyttelyllä on tarkoitus tukea Pohjoismaita uusien ympäristö- ja energiatekniikoiden edelläkävijäalueena ja profiloida pohjoismaita ulospäin.

Eri Pohjoismaiden energia-alan osaaminen täydentää muiden maiden osaamista, ja yhdessä se kattaa laajan kirjon uusimpia energiaratkaisuja. Lisäksi Pohjoismaat ovat monivuotisen yhteistyön ansiosta edenneet pitkälle toimitusvarmuuden ja kestävä kehityksen saralla ja ovat yhteisten sähkömarkkinoiden kehittämisessä suorastaan maailman huipulla.

Energianäyttely koostuu kahdesta itsenäisestä projektista. Toinen on Nordic Energy Solutions -sivusto ja toinen on konkreettinen näyttely ja konferenssi Nordic Climate Solutions (NCS). Tällä on tarkoitus hankkia Pohjoismaille kansainvälistä huomiota.

Aloitteen tila

Nordic Energy Solutions: Sivusto www.nordicenergysolutions.org esiteltiin globalisaatiofoorumissa Islannissa helmikuussa 2009. Se on suunnattu sekä energia-alan ammattilaisille, jotka käsittelevät työssään energiakysymyksiä, että hallituksille ja hallinnoille, tutkimusverkostoille ja yksityisille yrityksille. Se antaa havainnollisen kuvan siitä, mitä energia-alalla tapahtuu sekä kansallisesti että pohjoismaisesti. Tiedot lataa sivustolle työryhmä, jossa on Pohjoismaiden energiaministeriöiden tai vastaavien edustajia. Sivustossa on erilaista tietoa kuten toimintasuunnitelmia ja tavoitteita, tilapäisratkaisuja sekä pohjoismaisia tutkimuksia ja innovaatioita. Sivusto pidetään jatkuvasti ajan tasalla. Nordic Energy Solutions on hieno ja vakavasti otettava pohjoismainen näyteikkuna, joka tarjoaa laaja-alaista ja tärkeää tietoa. Viestintä-

strategiaan kiinnitetään koko ajan huomiota tarkoituksena saattaa sivusto oikeiden henkilöiden tietoon.

Nordic Climate Solutions (www.nordicclimatesolutions.com) on sekä konferenssi että pohjoismaisten energiateknisten ratkaisujen näyttely. Konferenssi pidettiin toisen kerran syyskuussa 2009. Sen avasi Tanskan pääministeri Lars Løkke Rasmussen. Konferenssi keräsi noin 1 500 osallistujaa. Ohjelman olivat laatineet tiiviissä yhteistyössä pohjoismaiset laitokset, erityisesti Pohjoismainen energiantutkimus (NEF) ja Pohjoismainen innovaatiokeskus (NICE), ja puhujia oli alueen kaikista osista. Pohjoismailla oli oma osastonsa keskellä näyttelytilaa. Osastolla oli saatavilla erilaista pohjoismaista materiaalia, ja kolmen Oslossa sijaitsevan laitoksen, Nordforskin, NICE:n ja NEF:n henkilökunta päivysti koko ajan. Konferenssin eri istuntojen tärkeimmistä päätelmistä laadittiin mietintö.

Suunniteltu toiminta

Nordic Energy Solutions siirtyy vuonna 2010 kolmanteen vaiheeseensa. Sivusto arvioidaan, samoin uuden, tärkeän informaation tarve, jotta tieto saataisiin kohdennettua oikein sitä tarvitseville. Pohjoismaiden kansainvälisessä brändäyksessä suunnitellaan erilaisia aloitteita, kuten laajaa artikkelia amerikkalaiseen Scientific American -lehteen sekä näyttelyitä ja seminaareja Yhdysvalloissa ja Kiinassa.

Arvio aloitteen poliittisten tavoitteiden toteutumisesta

NCS:n kävijämäärä ylitti reilusti edellisvuoden määrän. Projekti tukeutuu pohjoismaisten rakenteiden väliseen mittavaan yhteistyöhön. Laitokset, kuten NICE, NEF, Nordforsk ja Nordregio ovat olleet aktiivisesti mukana, samoin Pohjoismaiden investointipankki ja NMR:n Venäjän toimistot. NCS on nostanut esille alueen monimuotoisuuden sekä energiaratkaisujen että keskustelun osalta ja esitellyt vahvan ja innovatiivisen alueen, jolla on paljon tarjottavaa ilmastonmuutoksen torjunnassa. Nordic Energy Solutionsin kävijämäärä on tasainen. Sivua kehitetään edelleen ja sillä olevan tiedon määrää lisätään.

6. Shanghai maailmannäyttely 2010

Aloitteen tarkoitus

Tarkoituksena on profiloida Pohjoismaita alueena ja esitellä pohjoismaisia ratkaisuja, kokemuksia ja osaamista näyttelyteeman Better City Better Life yhteydessä. Pohjoismaiden yhteinen panostus keskittyy alueille, joilla yhteisistä toimista syntyy lisäarvoa ja joilla ne parhaalla mahdollisella tavalla täydentävät kansallisia panostuksia. Toiminnan lähtökohtana ovat muiden globalisaatioprojektien painopisteet, mukana olevien sektoreiden painopisteet sekä Pohjoismaisen yhteistyökomitean (NSK) tiedonhankintatehtävä Kiinassa syksyllä 2008 ja sitä kuvaillaan jäljempänä.

Aloitteen tila

Pohjoismainen ilmastopäivä (Nordic Climate Day): Pohjoismainen energiantutkimus on laatinut ohjelmaehdotuksen. Tarkoitus on käynnistää Kiinan ja Pohjoismaiden välinen vuoropuhelu Nordic Climate Solutions -istunnon kautta. Seminaari pidetään 25. kesäkuuta 2010 Suomen paviljongissa. Paikalle odotetaan 100 kutsuttua osallistujaa. Ohjelma perustuu muun muassa Pohjoismaisen Aasian tutkimusinstituutin (NIAS) arviointiraporttiin pohjoismais-kiinalaisen energiayhteistyön mahdollisuuksista.

Seminaari elintarviketurvallisuudesta: Pohjoismaiden lähtökohta pellolta pöytään tarjoaa erityisosaamista elintarviketurvallisuuden ja -valvonnan alueella. Otsikolla Food safety – challenges and solutions järjestetään yksipäiväinen seminaari elintarviketurvallisuudesta ja -valvonnasta, mukaan lukien elintarvikkeiden tutkimus ja turvallisuus sekä eläinten ja kasvien terveys ja hyvinvointi. Paikalle odotetaan 100 kutsuttua osallistujaa.

Lastenelokuva-festivaali: Tarkoituksena on järjestää noin viikon mittainen lastenelokuva-festivaali. Se on suunnattu suoraan näyttelyvieraille. Pohjoismaiset elokuva-alan järjestöt osallistuvat festivaalin suunnitteluun ja toteutukseen.

Pohjoismainen ennakonäyttely Beijingissä: Pohjoismaiden Beijingin-suurlähettiläät järjestävät yhdessä Kiinan keskushallinnon kanssa kokouksen jonaikin sopivana ajankohtana vuoden 2010 alkupuolella esitelläkseen Pohjoismaiden painopisteitä Shanghaiin vuoden 2010 maailmannäyttelyssä ja tuodakseen esille yhteispohjoismaisia toimia.

Uusi pohjoismainen maisema-arkkitehtuuri: Näyttelyjä ja toimintaa, joka nostaa esille maisema-arkkitehtuurin kaupunki- ja aluesuunnittelun strategisena työvälineenä. Pohjoismaisen maisema-arkkitehtuurin näyttelyhanke on ensimmäinen laatuaan, ja se saattaa saada paljon kävijöitä ja markkinoita sekä pohjoismaisissa että kansainvälisissä yhteyksissä. Tarkoituksena on esitellä päänäyttely myös useissa Pohjoismaiden arkkitehtuurikeskuksissa ja museoissa.

Matkailu: Shanghaiin maailmannäyttelyn alla ja aikana valotetaan Pohjoismaiden vahvuuksia hyvinvoinnin, ilmaston ja ympäristön alueilla sekä Pohjoismaita matkakohteena. Tämä toteutetaan Pohjoismaihin suuntautuvilla lehdistö- ja matkanjärjestäjämatkoilla. Yhteistyössä ovat mukana Scandinavian Tourist Board, VisitFinland ja Islannin matkailuneuvosto.

KreaNord: KreaNordin osatavoitteena on Aasiassa järjestettävä viestintä ja profilointitoiminta. Parhaillaan suunnitellaan tämän tarkoituksenmukaista kytkemistä maailmannäyttelytyöhön.

Suunniteltu toiminta

Toiminta toteutetaan välittömästi Shanghaiin maailmannäyttelyn alla tai aikana. Näyttelyaika on 1. toukokuuta–31. lokakuuta 2010.

Arvio aloitteen poliittisten tavoitteiden toteutumisesta

Toimet valottavat Kiinan kannalta tärkeitä pohjoismaisia vahvuuksia, esimerkiksi energiaa ja ympäristöä, elintarviketurvallisuutta ja lastenkulttuuria. Ne nivoutuvat erinomaisesti mediamatkoihin, jotka painottavat samoja aiheita. Yhteistyö kansallisten pääkomissaarien kanssa takaa sen, että toiminta soveltuu kansallisten paviljonkien panostuksiin.

7. Pohjoismaiden panos ilmastoneuvottelujen tukemiseksi

Aloitteen tarkoitus

Pohjoismainen ilmastokokousryhmä perustettiin helmikuussa 2008 edistämään Pohjoismaiden kannalta hyvää ilmastopimusta (UNFCCC) Kööpenhaminassa joulukuussa 2009 pidettävässä ilmastokokouksessa (osapuolikokous COP 15). Tarkoituksena on luoda erilaisen toiminnan avulla edellytykset osapuolten väliselle ymmärtämykselle ja konsensukselle ja näin helpottaa virallisia neuvotteluja. Ryhmän tehtävänä ei ole muokata Pohjoismaiden yhteisiä neuvotteluasemia. Ryhmän työohjelman lähtökohtana on toisaalta ilmastopimuksen Balin toimintasuunnitelma ja toisaalta raportti Possible activities to support negotiations on a post-2012 climate change regime, jonka on laatinut Norjan aiempi ilmastopimuksen pääneuvottelija Harald Dovland. Ilmastokokousryhmän tehtävänä on ollut edistää analyyseja, selvityksiä, työpajoja ja konferensseja pohjoismaisten ilmastoneuvottelijoiden tueksi.

Työtä on tehty seuraavilla alueilla: hiilimarkkinat, metsähakkuut, rahoitus, teknikan siirtäminen, hiilinielut ja kansainvälinen liikenne. Ryhmän kokonaisbudjetti kaudella 2008–2009 on ollut noin seitsemän miljoonaa Tanskan kruunua.

Aloitteen tila

Ryhmä on työskennellyt sekä virallisten että epävirallisten raporttien, keskustelujen ja prosessien parissa. Joissakin tapaamisissa on ollut mukana pohjoismaisia asiantuntijoita, toisissa taas neuvottelijoita ympäri maailmaa. Työtä on tehty tiiviissä vuorovaikutuksessa Pohjoismaiden neuvotteluvaltuuskuntien kanssa. Ilmastokokousryhmä on tunnistanut yhdessä pohjoismaisten ilmastoneuvottelijoiden kanssa alueita, joilla osapuolten käsitykset eriävät voimakkaasti toisistaan. Tämä koskee muun muassa sitä, millaiset päästövähennystoimet mitataan ja miten niistä raportoidaan, globaaleja päästömärkkinöitä, rahoitusta, tekniikan siirtoa ja sopeutumista. Ryhmä on järjestänyt näitä kysymyksiä käsitteleviä kokouksia sekä teollisuus- että kehitysmaiden pääneuvottelijoiden kanssa. Kokoukset pidetään Pohjoismaissa, mutta myös ilmastososopimusneuvottelujen yhteydessä, joita on käyty syksyllä Bonnissa ja Bangkokissa ja viimeisimmäksi Barcelonassa ennen Kööpenhaminassa joulukuussa pidettävää varsinaista ilmastokokousta. Ryhmä mukauttaa toimintansa neuvottelujen kehityksen mukaan. Ryhmän työ keskittyy vuonna 2009 enemmänkin epävirallisten kokousten ja työpajojen järjestämiseen kuin analyysien ja raporttien laatimiseen. Tämä johtuu siitä, että ilmastokokoukseen ei ole enää paljon aikaa.

Suunniteltu toiminta

Kioton pöytäkirjan neuvotteluista saadut kokemukset osoittavat, että tehokas sopiminen teknisissä neuvotteluissa on ratkaisevan tärkeä, jotta uusi ilmastososopimus voisi tulla voimaan vuonna 2013. Aikaa on vähän, ja tavoiteltu sopimus on hyvin mutkikas. Pikaisen ja osuvan analyysin tarve saattaa kasvaa. Pohjoismaiden korkea profiili on poliittinen etu, jota tulee hyödyntää. Näiden kysymysten parissa tehtävä työ tulee näin ollen olemaan yhtä tärkeää vuonna 2010. Analyysseja, selvityksiä ja kokouksia mahdollisten teknisten ratkaisujen tunnistamiseksi tarvitaan yhtä suurena määränä kuin nyt. Tärkeiksi alueiksi oletetaan nousevan: rahoitus ja taloushallinto, sektoritoimenpiteet, tekniikan siirtäminen ja metsänhakuu. Työn mahdollisesta jatkamisesta ilmoittaa ympäristösektori ennen kuin ilmastokokousryhmän toimeksianto päättyy maaliskuussa 2010.

Arvio aloitteen poliittisten tavoitteiden toteutumisesta

Pohjoismaat toimivat sen puolesta, että Kööpenhaminan ilmastokokouksessa voitaisiin solmia sitova ja kunnianhimoinen ilmastososopimus. Tämänhetkisen poliittisen arvion mukaan ilmastokokouksella on edellytykset saada aikaan poliittisesti sitova puitesopimus. En utbredd bedömning är att en stor del av de tekniska frågorna inte kommer att kunna beslutas vid COP 15. Yleinen arvio on, että monista teknisistä kysymyksistä ei onnistuta sopimaan ilmastokokouksessa. Kööpenhaminan-sopimusta on sen vuoksi täydennettävä yksityiskohdilla jatkamalla neuvotteluja ilmastososopimuksen puitteissa. Maailmanlaajuiset ilmastoneuvottelut jatkuvat siis koko vuoden 2010.

8. Rajaesteiden torjuminen Pohjoismaissa

Aloitteen tarkoitus

Aloitteen tarkoituksena on helpottaa useammassa kuin yhdessä maassa toimivien yksityisten kansalaisten ja yritysten elämää painostamalla maita ja ehdottamalla ratkaisuja lakeihin, sääntöihin tai käytäntöihin, jotka haittaavat Pohjoismaiden välistä liikkuvuutta.

Aloitteen tila

Yhteistyöministerit perustivat tammikuussa 2008 niin sanotun rajaestefoorumin, jossa on puheenjohtaja ja yksi edustaja kustakin maasta. Foorumin toimintaan sisältyy, konkreettisten esteiden tuominen ministerien tietoon, ministeriöille ja viranomaisille lähetetyt kirjeet sekä analyysien tutkimusten käynnistäminen tiettyjen ongelmakenttien selvittämiseksi. Jälkimmäisistä mainittakoon analyysi, joka koskee edellytyksiä Pohjoismaiden yhteisen juomapakkausparantijärjestelmän kehittämiseksi, tutkimus koordinoinnin tar-

peesta EU-direktiivien täytäntöönpanossa Pohjoismaissa ja maiden erilaisiin työ- ja varhaiseläkesääntöihin liittyvien ongelmien kuvaus.

Suunniteltu toiminta

Kaudella joulukuu 2009–2010 esitellään monet mainituista analyyseista ja tehdään ehdotuksia niiden poliittisesta seurannasta. Rajaestefoorumi jatkaa yhteydenottoja ministereihin saadakseen poliittista vastakaikua joidenkin sääntöjen muuttamiseksi. Tanskan ja Ruotsin välille yritetään saada aikaan sopimus työnantajamaksuista koskien henkilöitä, jotka työskentelevät samanaikaisesti kummassakin maassa eri työnantajille. Lisäksi järjestetään pyöreän pöydän keskustelu niin sanotusta rajatyöntekijäsopimuksesta. Tarkoituksena on tarkastella, onko mahdollista parantaa hallintorutiineja tai muuttaa varsinaista sopimusta. Rajaestetyöstä on laadittu selonteko Pohjoismaiden neuvoston vuoden 2009 istuntoon.

Arvio aloitteen poliittisten tavoitteiden toteutumisesta

Rajaestefoorumi täyttää tavoitteensa. Sen toistaiseksi suurimpana menestyksenä voi pitää sitä, että se on vähä vähältä onnistunut saamaan maat suhtautumaan avoimemmin ajatukseen lakiteknisen yhteistyön laajentamisesta tarkoituksena estää uusien esteiden syntyminen kansallisen lainsäädännön yhteydessä ja EU:n direktiivien täytäntöönpanossa. Muutoin rajaestefoorumi käsittelee jatkuvasti useita konkreettisia rajaesteitä, joiden ratkaisemisessa se oletettavasti pystyy auttamaan lähivuosina.

9. Yleissuunnitelma pohjoismaisen tutkimus- ja innovaatioalueen (NORIA) kehittämiseksi

Aloitteen tarkoitus

Ohjelman tavoitteena on vahvistaa Pohjoismaiden kansainvälistä kilpailukykyä tehostamalla pohjoismaisen tutkimus- ja innovaatioalueen (NORIA) kehittämistä.

Aloitteen tila

Ohjelma rakentuu konkreettisten komponenttien ympärille; urauurtavat keihäänkärkihankkeet, pitkän aikavälin strategiset toimet ja panostus profilointiin.

Keihäänkärkihanke

I) Rajat ylittävää tutkimusrahoitusta on kehitetty. Norjan tutkimusneuvosto on ensimmäisenä tutkimusneuvostona päättänyt avata hakumahdollisuuden pohjoismaisille laitoksille ja yhteistyöelimille.

II) Yhteiseksi tutkimusalueeksi muodostuu eScience. Strategia on laadittu, ja eSciencen konkreettinen toimintasuunnitelma toteutetaan yhteistyössä kansallisten avainsidosryhmien kanssa. eSciencea kehitetään myös uutena pohjoismaisena globalisaatioaloitteena.

III) On arvioitu yhteisen tietoinfrastruktuurin kehittämistä Itämeren alueen viidettä vapautta varten. Kaikkien Itämeren-maiden avainsidosryhmät ovat olleet mukana esitutkimuksessa, jonka tulokset ovat myönteisiä ja mahdollisesti urauurtavia. Nyt arvioidaan toteutusta. Viidennen vapauden tietoinfrastruktuuri käsittää fyysiseen infrastruktuuriin liittyvän yhteistyön huippunopeiden verkkojen kehittämiseksi, huippututkimusyhteistyössä tarvittavat huippunopeat verkot ja ensisijaistettujen sähköisten palvelujen kehittämisen sekä eSciencen.

IV) Elinkeino-, energia- ja aluepolitiikan ministerineuvosto on päättänyt pohjoismaisten innovaatiotoimijoiden välisen yhteistyön lisäämisestä. On käynnistetty prosessi, jossa Pohjoismaiden johtavat innovaatiotoimijat sekä elinkeinopolitiikan pohjoismaisen virkamieskomitean, Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristön ja Pohjoismaisen innovaatiokeskuksen edustajat selvittävät innovaatioalueen tärkeitä yhteistyöalueita ja tehokkaita yhteistyö-

malleja ja koordinoivat kansallisia innovaatio-ohjelmia. Työ tulee olemaan osa uutta innovaatiopoliittista toimintaohjelmaa, joka laaditaan vuonna 2010.

V) Elinkeino-, energia- ja aluepolitiikan ministerineuvosto on laatinut vuonna 2008 tutkimusohjelmaa varten toimeksiannon, joka koordinoidaan lopullisesti vuoden 2009 kuluessa Nordforskin, NICen ja kansallisten aloitteiden kanssa. Tutkimusohjelma käynnistyy vuoden 2010 kuluessa.

Strateginen kehitys:

a) Pohjoismaisen tutkimusyhteistyön hallintoa käsittelevä hanke kehittää ja lujittaa kapasiteettia ja kykyä rakentaa, perustaa ja toteuttaa koordinoitusti isoja yhteisiä tutkimusohjelmia Pohjoismaissa. Työ parantaa edellytyksiä kehittää ja toteuttaa viidettä vapautta (tiedon vapaa liikkuvuus) Pohjoismaissa ottaen erityisesti huomioon isot pohjoismaiset aloitteet kuten nykyiset tai tulevat huippututkimusaloitteet. Hanke käsittää kaikki tutkimukseen suuntautuneet virkamieskomiteat ja pohjoismaiset tutkimussidosryhmät ja kansalliset tutkimusneuvostot.

b) Tutkimus- ja innovaatioyhteistyötä vahvistaa myös korkean tason työpaja, jossa ovat mukana ÄK-U (opetus- ja tutkimusyhteistyön virkamieskomitea) ja ÄK-NER (elinkeinopolitiikan virkamieskomitea) sekä kansallisten tutkimus- ja innovaatorahoittajien edustajat. Työpajassa käsitellään pohjoismaisen tutkimus- ja innovaatioyhteistyön yhteisiä visioita ja tehtäviä.

c) Pohjoismaisen tutkimus- ja innovaatioalueen ja ERAn välistä synergiaa kehitetään. Pohjoismaisen tutkimus- ja innovaatioalueen ja ERAn välisen synergian vahvistamista käsittelevä raportti on esitelty asianomaisille sidosryhmille, joita on kuultu. Raporttia seurataan konkreettisella toimintasuunnitelmalla, mihin sisältyy pohjoismaisen tutkimusyhteistyön avainsidosryhmien ja Brysselistä käsin toimivien kansallisten sidosryhmien välisten suhteiden ja verkostojen vahvistaminen. Brysselissä on tarkoitus järjestää vuoden 2010 alussa työpaja keskeisten sidosryhmien välisten suhteiden vahvistamiseksi. Samassa yhteydessä järjestetään kokous Euroopan komission (tutkimuksen pääosasto) kanssa.

Profilointi:

Pohjoismaista kehitetään houkuttava tutkimus- ja innovaatioalue. Työtä kehitetään vuorovaikutuksessa korkea-asteen koulutuksen globalisaatio-ohjelmaan sisältyvien profilointipanostusten kanssa.

Suunniteltu toiminta

- Pohjoismaisen tutkimusyhteistyön hallintoa käsittelevää työtä jatketaan ja kehitetään.
- Esitutkimusta koulutustutkimuksesta ja välittämisestä seurataan.
- Esitutkimusta Itämeren alueen viidennen vapauden tietoinfrastruktuurista syvennetään ja toteutetaan.
- NORIAN ja ERAn välisen synergian vahvistamisen toimintasuunnitelma toteutetaan.
- Käyttäjälähtöisen innovoinnin tutkimusohjelma toteutetaan.

Arvio aloitteen poliittisten tavoitteiden toteutumisesta

Aloitteen arvioidaan etenevän suunnitellusti. Haasteena on erityisesti tarve kehittää ja aikaansaada laaja pohjoismainen ja kansallinen ymmärrys ja yksimielisyys pohjoismaisen tutkimusyhteistyön hallinnosta, ennen kaikkea yhteistyön peruseräilyistä, koordinoinnista sekä sektorien ja laitosten välisestä yhteistyöstä.

10. Suunnitelma korkea-asteen opetuksen edistämiseksi Pohjoismaissa

Aloitteen tarkoitus

Hanke noudattaa Pohjoismaiden pääministerien Punkaharjulla vuonna 2007 antamaa lehdistötiedotetta, jossa mainitaan tavoite pohjoismaisten oppilaitosten välisen yhteistyön vahvistamisesta ja Pohjoismaiden profiloimisesta houkuttelevana koulutusalueena. Hankkeessa on kolme komponenttia, ja sen tarkoituksena on tehdä Pohjoismaista entistä tunnetumpi ja houkuttelevampi koulutusalue. Sillä halutaan lisätä alueemme vetovoimaa ensisijaisesti pitääksemme kiinni Pohjoismaissa asuvista aloitteellisista ja innovatiivisista ihmisistä ja samalla luoda niin hyvät olosuhteet, että voimme houkutella tällaisia ihmisiä myös Pohjoismaiden ulkopuolelta.

Aloitteen tila

Profiloinnin pilottihake pyritään toteuttamaan vuonna 2009, ja sen kokemusten ja tulosten pohjalta päätetään lähivuosien uusista profilointialoitteista. Tämä työ tulee nähdä myös suhteessa pohjoismaisen tutkimus- ja innovaatioalueen (NORIA) profilointiin ja Pohjoismaiden ministerineuvoston yleiseen profilointityöhön. Hankkeen esityö on toteutettu yhteistyössä korkea-asteen koulutuksen kansallisten profilointiorganisaatioiden ja Pohjoismaisen yliopistoyhteistyön NUSin kanssa. 13. toukokuuta 2009 pidettiin työpaja, jossa oli mukana pohjoismaisten sidosryhmien edustajia. Kansallisista profilointiorganisaatioista koostuva asiantuntijaryhmä on perustettu tukemaan strategiatyön saattamista loppuun.

Synergian vahvistamiseksi järjestettiin 25. toukokuuta työpaja, joka houkutteli paikalle runsaasti osallistujia. Tarkoituksena oli kerätä kokemuksia ja näkemyksiä siitä, miten tutkimusta ja innovointia voidaan vastedes kaupallistaa yliopistoissa ja korkeakouluissa. Lisäksi haluttiin selvittää, millaisia yhteisiä pohjoismaisia aloitteita ja panostuksia voidaan toteuttaa Pohjoismaiden vahvistamiseksi yhteisenä ja yhdentyneenä tutkimus- ja innovaatiopohjana globaalissa kilpailussa tiedosta ja kehityksestä.

Pohjoismaisen maisteriohjelman ensimmäinen hakukierros oli vuonna 2007, ja se sai erittäin myönteisen vastaanoton pohjoismaisissa oppilaitoksissa. Hakukierroksen tulos oli hyvin myönteinen. Hakemuksia tuli 41, ja niistä valittiin kuusi. Näiden rajat ylittävien koulutusalan ohjelmien arvioidaan olevan maailmanlaajuisesti jokseenkin ainutlaatuisia, mikä herättää suurta kansainvälistä huomiota. Pohjoismaisten maisteriohjelmien kehittäminen on välitön seuraus pääministereiden globalisaatioaloitteesta. Kaikki kuusi ohjelmaa on nyt käynnistetty. Niillä on tärkeä tehtävä kasvatettaessa Pohjoismaiden houkuttavuutta osaamisalueena ja houkuteltaessa lahjakkuuksia muualta Pohjoismaihin. Pohjoismaisten maisteriohjelmien konsepti on myös tärkeä elementti Pohjoismaiden maailmanlaajuisessa markkinoinnissa ja näkyvyydessä. Keväällä 2009 järjestettiin toinen hakukierros, ja tulos oli erityisen myönteinen ilmaston alueella. Pohjoismaisen/kansainvälinen asiantuntijaryhmä valitsi neljä ohjelmaa, jotka täyttävät korkeat laatuvaatimukset. Huhtikuun 16.–17.2009 järjestettiin laatukonferenssi. Siitä vastaisi NOQA (Nordic Organisation for Quality Assurance), joka toteuttaa pohjoismaisten laadunvarmistuselinten välistä vapaaehtoista yhteistyötä. Konferenssin tuloksena oli muun muassa se, että pohjoismaisen laadunvarmistustyön todettiin osoittavan sekä samansuuntaisia että eriäviä suuntauksia ja että tämän alueen pohjoismaisen yhteistyön jatkaminen on erittäin tärkeää. Kuuden ensimmäisen maisteriohjelman kokemuksia käsittelevä konferenssi pidettiin Tukholmassa 9. kesäkuuta 2009. Siinä käytiin vilkasta kokemusten- ja tiedonvaihtoa näistä kuudesta ohjelmasta ja saatiin ideoita erilaisten haasteiden ratkaisemiseksi. Mainittakoon, että THES-listan 200 parhaan yliopiston joukossa on yksitoista pohjoismaista yliopistoa, joista yhdeksän on mukana pohjoismaisissa maisteriohjelmissa.

Suunniteltu toiminta

Profilointi: Muun muassa pilottiprojektin tulosten pohjalta päätetään profilointitoimien jatkamisesta. Samalla tarkastellaan yliopistojen ja korkeakoulujen vahvuuksien tunnistamista tutkimuksessa ja korkeakouluasteen koulutuksessa sekä NORIAN profilointia.

Pohjoismainen maisteriohjelma: Kokemustenvaihtoseminaari pidetään marraskuussa. Mukana on sekä ensimmäisen että toisen maisteriohjelmakierroksen edustajia. Koulutus- ja tutkimusministerineuvosto (MR-U) käsittelee suoritettua arviointia kokouksessaan 28. lokakuuta 2009. Kolmas hakukierros on suunniteltu avattavan keväällä 2010.

Synergia: Toukokuussa 2009 pidetty kaupallistamista käsitellyt työpaja osoitti, että kaupallistamisen alueella on paljon kiinnostavaa ja hyvää toimintaa ja että kaupallistaminen saa osakseen huomiota. Työpaja osoitti myös, että mailla on sekä samankaltaisia että erilaisia aloitteita ja että tiedonvaihdon tarve on suuri ja sitä pidetään tärkeänä. Tämä otetaan huomioon uusissa aloitteissa yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Arvio aloitteen poliittisten tavoitteiden toteutumisesta

Sihteeristön mielestä hanke kehittyy erinomaisesti ja kannusta selkeästi rajat ylittävään toimintaan ja aloitteisiin Pohjoismaiden korkeakouluasteen koulutuksessa. Hankkeen arvioidaan kasvattaneen pohjoismaisten yliopistojen ja korkeakoulujen kiinnostusta pohjoismaisten ratkaisujen löytämiseen joihinkin globalisaation mukanaan tuomiin haasteisiin. Tämä koskee projektin kaikkia osioita. Haasteena on vastaisuudessakin toisaalta se, että hanke on jalkautettava kunnolla Pohjoismaiden korkea-asteen koulutuksen keskeisten toimijoiden parissa ja toisaalta se, että hankkeen eri osiot on edelleenkin saatava lujittamaan ja täydentämään toisiaan.

11. Projektisuunnitelma nuorten ja aikuisten hyvän oppimisen edistämiseksi

Aloitteen tarkoitus

Projektin yleistavoitteena on saada nykyistä useammat nuoret suorittamaan loppuun peruskoulun jälkeinen koulutus ja edistää elinikäisen oppimisen periaatteen mukaisesti aikuisten tietämystä ja osaamista sekä henkilökohtaisen kehityksen että työ- ja yhteiskunnallisen elämän kehityksen pohjana. Hankkeen kautta on tarkoitus lisätä yhteistyötä elinkeino- ja työelämän kanssa. Projektilla pyritään edistämään Pohjoismaiden koulutusjärjestelmien kehittämistä tarkoituksena kouluttaa osaavia, luovia, itsenäisiä ja sosiaalisesti luotettavia nuoria ja aikuisia, joilla on halua ja kykyä uusien ideoiden kokeilemiseen.

Aloitteen tila

Tutkimus ja kokemustenvaihto toisen asteen koulutuksen loppuun suorittamista koskevasta työstä: Tutkimus "Nuorten siirtyminen koulusta työelämään – Pohjoismaisia kokemuksia" julkaistiin vuonna 2008. Tutkimuksen pohjalta järjestettiin Lundissa Ruotsissa marraskuussa 2008 pohjoismainen konferenssi "Från yrkesutbildning till arbetsliv – ett nordiskt perspektiv", ja opetusministeriöiden kokouksessa käytiin samaa aihetta käsittelevä teemakeskustelu. On käynnistetty tutkimus, jonka päätavoitteena on saada tilannekatsaus Pohjoismaiden koulujärjestelmien koulupudokkaihin liittyvästä tutkimuksesta. Tutkimuksessa kartoitetaan myös keskeisiä poliittisia aloitteita ja panostuksia koulupudokkaiden määrän vähentämiseksi Pohjoismaissa sekä toimenpiteitä, joiden katsotaan toimivan parhaiten koulun keskeyttämisen ehkäisemisessä. Tutkimus valmistuu joulukuussa 2009.

Yrittäjyyteen liittyvä kehittämissuunnitelma: Opetusministerien vuoden 2009 ensimmäisessä kokouksessa oli teemakeskustelu luovuudesta, innovoinnista ja yrittäjyydestä globaalina aikana, ja ministerit päättivät toteuttaa pohjoismaisen vertailututkimuksen luovuudesta, innovatiivisuudesta ja yrittäjyydestä

koulutuksessa. Päätökseen vaikutti muun muassa toive edistää koulutusjärjestelmän luovuutta ja innovatiivisuutta. Tutkimus julistettiin haettavaksi syksyllä 2009.

Aikuisten perustaitojen kehittäminen: Perustaidot lukemisessa, kirjoittamisessa, laskemisessa ja tietotekniikassa ovat ihmiselle ratkaisevan tärkeitä yhä suuremmassa määrin tietoon pohjautuvassa maailmassa. OECD:n vuonna 2000 tekemä tutkimus kuitenkin osoittaa, että kolmasosa Pohjoismaiden asukkaista on lukutaidon minimivaatimustason alapuolella. Tutkimus lukemisen ja kirjoittamisen tehokkaan aikuisopetuksen järjestämisestä on käynnistetty vuonna 2009.

Opetus- ja keskustelufoorumin perustaminen: Foorumin tavoitteena on kehittää uusia tapoja järjestää kokouksia ja konferensseja. Uusilla kokousmenetelmillä halutaan turvata entistä parempi oppiminen vuoropuhelun ja kokemustenvaihdon kautta, aktivoida ja sitouttaa osallistujia, tuoda selkeämmin esille tulokset ja tiedon levittäminen. Lisäksi halutaan profiloida globalisaatiohankkeen aiheita, sisältöä ja tavoitteita. Opetus- ja keskustelufoorumi noudattaa pääministerien toivetta ”näkyvämmästä Pohjolasta”. Ensimmäinen opetus- ja keskustelufoorumi pidettiin Islannissa 23. syyskuuta 2009. Aiheena oli kokonaisvaltainen koulutuspolitiikka. Opetus- ja keskustelufoorumiin osallistui lähes 140 henkeä Pohjoismaiden koko koulutussektorilta ja työelämästä. Toista opetus- ja keskustelufoorumiä hyödynnetään konferenssissa Innovation and Creativity in the hands of the young Islannissa joulukuussa 2009. Opetus- ja keskustelufoorumiä hyödynnetään esimerkiksi erilaisissa konferensseissa, seminaareissa, mutta myös interaktiivisella kohtauspaikalla osoitteessa www.dialognorden.org. Sivustoon on koottu muun muassa joitakin oppimisen ja keskustelun parantamiseen soveltuvia menetelmiä.

Suunniteltu toiminta

Tutkimus ja kokemustenvaihto toisen asteen koulutuksen loppuun suorittamista koskevasta työstä: Vuonna 2010 on tärkeää seurata koulupudokkaita koskevan tutkimuksen tuloksia ja suosituksia, jotka valmistuvat joulukuussa 2009, ja levittää tietoa muun muassa opetus- ja keskustelufoorumin kautta. Tutkimuksen tuloksia ja suosituksia koskevaa menettelytapakeskustelua käydään MR-U:ssa. Siinä arvioidaan muun muassa ohjelman käynnistämistä koulutustutkimusta ja välittämistä varten, mukaan lukien laadullinen ja määrällinen tutkimusprojekti koulupudokkaista Pohjoismaiden neuvoston suosituksen mukaisesti. Samalla arvioidaan alalla mahdollisesti tarvittavaa kehitystyötä muun muassa menetelmien osalta.

Yrittäjyyteen liittyvä kehittämistyö: Islannin ja Pohjoismaiden ministerineuvoston järjestämässä Euroopan luovuuden ja innovoinnin teemavuotta käsittelevässä kansainvälisessä konferenssissa keskustellaan joulukuussa 2009 suunnitelmasta toteuttaa tutkimus luovuudesta, innovoinnista ja yrittäjyydestä Pohjoismaiden koulutusjärjestelmissä. Lopullisen raportin valmistuttua vuonna 2010 MR-U ottaa kantaa suositusten seurantaan.

Aikuisten perustaitojen kehittäminen: lukemisen ja kirjoittamisen tehokkaan aikuisopetuksen järjestämistä käsittelevän väliraportin tulokset saadaan vuonna 2010, ja niiden avulla voidaan tunnistaa alueen jatkotoimien tarve. Aikuisopetuksen järjestämisen (skills in workforce) pohjoismaisesta mallista suunnitellaan kansainvälistä konferenssia, mahdollisesti yhteistyössä EU:n ja kenties UNESCO/Euroopan kanssa. Konferenssi keskittyy hyvien pohjoismaisten käytäntöjen esilletuomiseen aikuisten oppimisessa. Sen tuloksena saattaa olla aloite/dokumentti aikuisten oppimisen kansainvälisten, kansallisten ja alueellisten strategioiden laatimisesta.

Opetus- ja keskustelufoorumin perustaminen: Opetus- ja keskustelufoorumiä kehitetään ja tarkastellaan mahdollisuuksia kytkeä foorumi aikuisten oppimisen järjestämisen pohjoismaista mallia käsitteleviin kansainvälisiin

konferensseihin vuonna 2010. Mahdollisesti pohditaan myös peruskoulun ja toisen asteen opetusta.

Arvio aloitteen poliittisten tavoitteiden toteutumisesta

Sihteeristö arvioi projektin etenevän suunnitellusti, ja sen osatulokset kuten raportit, konferenssit ja poliittiset keskustelut ovat olleet tärkeitä ja hyviä. Hankkeen arvioidaan auttavan kokoamaan ja keskittämään koko koulutusalueen panostusta, ja opetus- ja keskustelufoorumi parantaa entisestään mahdollisuuksia tiedon levittämiseen. Tulevaisuuden haasteena on tulosten toimittaminen konkreettisena oppimisena, vuoropuheluna ja kokemusten-vaihtona asianomaisille koulutussektorin ja työelämän kohderyhmille. Opetus- ja keskustelufoorumeilla on keskeinen tehtävä tämän saavuttamisessa, ja ensimmäisen foorumin tuloksia pidetään lupaavina. Vuonna 2010 nostetaan selkeämmin keskiöön osatoimenpide 3 ja harkitaan aikuisten oppimisen järjestämisen pohjoismaista mallia käsittelevää kansainvälistä konferenssia.

12. Selvitys ilmastonmuutoksen seurauksista Pohjoismaiden luonnonvaroil

Aloitteen tarkoitus

Teemaverkosto-ohjelma muodostaa perustan politiikalle, joka koskee sopeutumista ilmastonmuutoksen luonnonvaroil ja elintarviketuotannolle aiheuttamiin seurauksiin. Ohjelma keskittyy maatalouden, metsätalouden, kalatuksen ja elintarvikealan olennaisiin tuotantojärjestelmiin. Tutkimusympäristöt ovat mukana tarjoten tietämystä ilmastonmuutoksen vaikutuksista tulevaisuuden tuottavuuteen sekä luonnonvarojen levinneisyyteen ja hyödyntämiseen, ja ohjelmassa on keskeistä tutkimuksen ja hallinnon välisen vuoropuhelun kehittäminen. Asiantuntijasuositukset voivat muodostaa pohjan tämän alueen pohjoismaiselle ilmastopolitiikalle. Ohjelman tulee tukea ja vahvistaa tutkimusympäristöjä, kansallisia tutkimusprojekteja sekä korkeatasoista ja tärkeää pohjoismaista tutkimusyhteistyötä.

Aloitteen tila

Ohjausryhmä päätti 18. toukokuuta 2009 pidetyssä ensimmäisessä kokouksessaan laatia yleisen sisältöluonnoksen ohjelman hakuilmoituksesta. Ohjelman nimi on Climate Change Impacts, Adaptation and Mitigation in Nordic Primary Industries (Fishery, Agriculture, Food, Forestry). Ohjausryhmä laati tämän jälkeen lopullisen tekstiversion ilmoituksen viidestä rinnakkaisesta sektorienvälisestä ja sektorikohtaisesta panostusalueesta. Ehdotus aihekohtaisten tutkimusverkostojen tukemisesta viidellä tärkeällä alueella julkaistiin 24. kesäkuuta 2009 NordForskin verkkohakusivulla. Kaksi monialaista teemaa käsittelee peruselinkeinojen mahdollisuuksia ja uhkia koskien (i) terveyttä, kasvien ja eläinten terveyttä ja (ii) geenivarojen suojelua, sopeutumista ja käyttöä. Kolme sektori kohtaista aihetta käsittelee vaikutuksia ja toimia, jotka kohdistuvat (i) eläintuotteisiin ja viljantuotantoon, (ii) kaupallisten kalakantojen levinneisyyteen ja kestävyys sekä kalantuotantoon ja (iii) puubiomassan kestävään tuotantoon ja hiilen talteenottoon maanpäällisissä järjestelmissä. Ohjausryhmä eritteli ilmoituksen sisältöä 20. elokuuta 2009 pitämässään kokouksessa. Erittely julkistettiin välittömästi kokouksen jälkeen, ja haku aikaa pidennettiin kuukaudella.

Suunniteltu toiminta

Hakuaika päättyy 3. marraskuuta 2009. NordForsk käsittelee hakemukset tammikuussa 2010. NordForsk järjestää ohjelman alkajaisiksi kick-off-seminaarin. Tutkimusverkostojen tulee pitää työn kuluessa tiedonvaihtoseminaareja. NordForsk valvoo verkostoja, joiden on esitettävä vuosiraportti nelivuotisen ohjelmakauden jokaisena vuonna. Ohjelman ohjausryhmä koostaa ja laatii verkoston tulosten pohjalta pohjoismaisen menettelytapa-asiakirjan ilmastonmuutokseen sopeutumisesta peruselinkeinojen alalla. Suositukset esitetään vuoden 2014 alussa.

Arvio aloitteen poliittisten tavoitteiden toteutumisesta

Ohjelma toteutetaan kolmessa vaiheessa: 1. projektirahojen hakeminen ja sopimusten solmiminen tutkimusympäristöjen kanssa, 2. viiden verkostoprojektin asiantuntijaraportti ja 3. asiantuntijasuosittelun tiivistäminen poliittiseksi asiakirjaksi, joka voi toimia peruselinkeinojen pohjoismaisen ilmastopoliitiikan perustana. Toteuttamista varten on asetettu ohjausryhmä, jolla on yhteys asianomaisiin asiantuntijoihin ja poliittisiin ympäristöihin. Kalastus-, vesiviljely-, maatalous-, elintarvike- ja metsätalousasiain virkamieskomitea (ÄK-FJLS), koulutus- ja tutkimusvirkamieskomitea (ÄK-U) ja ympäristöpolitiikan virkamieskomitea (ÄK-M) ovat nimenneet ohjausryhmän jäsenet, ja ryhmä pitää jatkuvasti yhteyttä pohjoismaisen yhteistyön poliittisiin tasoihin varmistaakseen, että poliittiset tavoitteet saavutetaan. Lopullinen arvio poliittisten tavoitteiden saavuttamista voidaan antaa vasta ohjelmakauden päätyttyä vuonna 2013.

13. Pohjoismaiden kehittäminen ja profiloiminen luovien elinkeinojen keskuksena

Aloitteen tarkoitus

Hankkeesta Pohjoismaiden kehittäminen ja profiloiminen luovien elinkeinojen keskuksena huolehtii kesäkuussa 2008 perustettu monialainen pohjoismainen työryhmä KreaNord. KreaNord on pohjoismainen verkosto ja kiintopiste, joka vaihtaa ja kerää kokemuksia, tietoa ja kehitysnäkymiä Pohjoismaiden luovista toimialoista sekä elinkeino- että kulttuurisektorilla. KreaNordin on tarkoitus edistää kulttuuriin ja luoviin toimialoihin liittyvien pohjoismaisten toimien koordinoimista keskittymällä pääasiallisesti neljään alueeseen: verkostotoimintaan, kehitysalotteisiin, poliittisiin suosituksiin ja profilointiin.

Aloitteen tila

KreaNord on järjestänyt neljällä painopistealueellaan määrätietoisessa vuorovaikutuksessa viranomaisten ja alan asiantuntijoiden kanssa useita toimenpiteitä ja toimintaa, jotka suoraan, yksilöllisesti tai kollektiivisesti parantavat Pohjoismaiden luovien toimialojen edellytyksiä.

Seuraavat viisi projektia on jo käynnistetty:

- Hanke Luovien toimialojen yrityshautomot ja yritysrahoitus käynnistyy syksyllä 2009. Sen tarkoituksena on parantaa yrittäjien tietämystä neuvonta- ja asiantuntijapalvelujen avulla, eli yrityshautomotoiminnalla, joka tarjoaa yrittäjille tietoa esimerkiksi rahoituksesta.
- Hankkeella Yrittäjyys taiteellisessa ja luovassa koulutuksessa pyritään parantamaan Pohjoismaiden kulttuuristen ja luovien toimialojen edellytyksiä ja vahvistamaan Pohjoismaiden kilpailukykyä kannustamalla yrittäjyyteen ja yritysten kehittämiseen taiteellisten ja luovien yliopistokoulutusten alueella. Hankkeen tuloksista laaditaan raportti tammikuussa 2010.
- Pohjoismaisen tietokonepeliohjelman on tarkoitus varmistaa, että pohjoismainen tietokonepeliteollisuus vie pohjoismaisia laatutuotteita kansainvälisille markkinoille. KreaNord täydentää jo käynnistettyä ohjelmaa miljoonalla Tanskan kruunulla vuodessa. Se kattaa pohjoismaisen digitaalisen jakelun sekä kuluttajille suunnatun ja muun maailmanlaajuisen markkinoinnin.
- KreaNord on ryhtynyt tuottamaan profilointivälinettä, jolla markkinoidaan ja profiloidaan Pohjoismaiden luovien elinkeinojen kansainvälistä kilpailukykyä. Tämä toteutetaan niin, että KreaNord esittelee pohjoismaisia luovia toimialoja neljässä kansainvälisessä konferenssissa vuonna 2010.
- KreaNord kehittää parhaillaan verkkosivustoa www.kreanord.org elinkeinoelämän ja työryhmän pyynnöstä. Sivustoa käytetään sisäisesti työryhmän työvälineenä, ja myöhemmin sen kautta on mahdollista keskustella KreaNordin työn etenemisestä.

Suunniteltu toiminta

KreaNord päättää lokakuussa 2009 globalisaatioaloitteesta Kulttuuri ja luovuus 2010–2013, ja se suunnittelee omaa toimintaansa tämän päätöksen valossa. KreaNord työskentelee syksyllä 2009 IPR:ään (Intellectual Property Rights) liittyvän OECD:n analyysin parissa. Tarkoituksena on tutkia ja vertailla, miten pienet ja keskisuuret luovien toimialojen yritykset pystyvät hallinnoimaan ja luomaan aineettoman omaisuuden ja kilpailukyvyn arvoja KreaNordin työhön sisältyy myös menettelytapasuositusten kehittäminen ja Shanghain maailmannäyttelyn 2010 yhteydessä pidettävä näyttely, ja lisäksi se osallistuu konferensseihin ja muuhun verkostotoimintaan sekä Euroopassa että muilla kansainvälisillä areenoilla. KreaNordin odotetaan järjestävän luovia toimialoja koskevan globalisaatioaloitteen jatkohankkeen.

Arvio aloitteen poliittisten tavoitteiden toteutumisesta

Lopullinen arvio poliittisten tavoitteiden toteutumisesta voidaan antaa vasta projektin päätyttyä. KreaNordilla on toimeksiannon mukaan vastuu yhteisten menettelytapasuositusten kehittämisestä Pohjoismaiden luovien toimialojen tarpeisiin, ja se jatkaa tätä työtä vuoden 2010 loppuun. Pohjoismaiden kansalliset panostukset luoviin toimialoihin poikkeavat toisistaan, mutta niitä koordinoidaan KreaNordin kautta, jotta Pohjoismaiden profiili luovissa toimialoissa olisi entistä vahvempi ja yhtenäisempi.

14. Pohjoismaisten sähkömarkkinoiden yhdenmukaistaminen

Aloitteen tarkoitus

Pohjoismaisten sähkömarkkinoiden harmonisoinnin yhteydessä on pyritty myös yhteispohjoismaisiin loppukäyttäjämarkkinoihin. Yhteispohjoismaiset loppukäyttäjämarkkinat tarkoittavat sitä, että pohjoismaiset kuluttajat voivat valita vapaasti sähköntoimittajansa mistä Pohjoismaasta tahansa. Tarkoitus on tehostaa markkinoita ja saada aikaan kilpailua, mikä edistää rajattomien pohjoismaisten sähkömarkkinoiden rakentamista.

Aloitteen tila

Työryhmä (sähkömarkkinaryhmä) on teettänyt ulkopuolisen analyysin yhteisten loppukäyttäjämarkkinoiden kannattavuuden selvittämiseksi. Kustannus-hyötyanalyysi valmistui toukokuun alussa 2009, ja sitä on käytetty markkina-toimijoille suunnattujen kyselytutkimusten pohjana. Raportti osoittaa, että sääntelystä kokonaan vapautettujen markkinoiden kannattavuutta määrittävät monet tekijät ja että olennaisia edellytyksiä ovat esimerkiksi yhteinen tasekäsitely ja yhteiset tietojärjestelmät. Päätelmät sisältyvät sähkömarkkinoita käsittelevään pakettiin, josta elinkeino-, energia- ja aluepolitiikan ministerineuvosto (MR-NER) keskustelelee Tukholmassa 27. lokakuuta 2009.

Suunniteltu toiminta

Loppukäyttäjämarkkinoiden harmonisointi on suunnattoman mutkikasta, ja siinä on mukana monia toimijoita ja osapuolia. Sähkömarkkinaryhmä arvioi, että tarvitaan lisää analyysijä, ennen kuin varsinainen läpimurto voi toteutua.

Arvio aloitteen poliittisten tavoitteiden toteutumisesta

Siirtyminen yhteisistä rajattomiin pohjoismaisiin sähkömarkkinoihin on hankala prosessi. On tärkeää selvittää loppukäyttäjämarkkinoihin liittyvät kysymykset, jotta ministereillä olisi riittävä päätöksentekopohja. On vielä liian aikaista sanoa mitään kannattavuudesta siirryttäessä sääntelystä kokonaan vapautettuihin markkinoihin.

15. Pohjoismainen kulttuuri maailmalla

Aloitteen tarkoitus

Globalisaatioaloite Pohjoismainen kulttuuri maailmalla profiloi pohjoismaista kulttuuria Pohjoismaiden ulkopuolella, vahvistaa pohjoismaista "kulttuuri-tuotemerkkiä" ja esittelee, mitä pohjoismaisella kulttuurilla on tarjottavanaan

globaalissa maailmassa ja globaaleilla markkinoilla. Aloite on jaettu päähankkeen alaiseksi kolmeksi osaprojektiksi, jotka käsittelevät pohjoismaista elokuvaa, pohjoismaista arkkitehtuuria ja pohjoismaista kirjallisuutta.

Aloitteen tila

Yksittäiset hankkeet toteutetaan 2009–2011 seuraavien etapin pohjalta: Toronton kansainväliset elokuvafestivaalit syyskuussa 2009, Shanghai maailmannäyttely toukokuussa 2010 ja Pariisin kirjamesut maaliskuussa 2011. Aloitteen ensimmäinen osaprojekti on toteutettu Pohjoismaisen elokuva- ja TV-rahaston järjestettyä pohjoismaisten elokuva- ja TV-tuotantojen suurpanostuksen Toronton kansainvälisellä elokuvafestivaalilla syyskuussa 2009. Yhteistyö-, opetus-, tutkimus- ja kulttuuriministeri Katrín Jakobsdóttir esitteli 12. syyskuuta Pohjoismaisen elokuva- ja TV-rahaston tilaisuudessa kulttuuriministerien globalisaatiostrategian ja ministerien kolme konkreettista globalisaatioaloitetta (Pohjoismainen kulttuuri maailmalla: Toronto, Shanghai ja Pariisi). Ministeri avasi tilaisuuden, ja Pohjoismaisen elokuva- ja TV-rahaston johtaja esitteli erityisen High Five Toronto -aloitteen. Tilaisuudessa esitettiin festivaalille valittujen pohjoismaisten elokuvien trailereita. Nähtävänä oli myös trailereita pohjoismaisista elokuvista, joille levittäjät voivat hakea levitystukea Pohjoismaiden kulttuuriministerien varoista. Tilaisuudessa oli sekä Kanadan että kansainvälisen elokuvateollisuuden edustajia. Paikalla oli etenkin jakeluyhtiöiden, ostajien, elokuvafestivaalien, median ja elokuvalehdistön edustajia.

Suunniteltu toiminta

Muut kaksi osaprojektia toteutetaan seuraavan aikataulun mukaisesti: Pohjoismaiset arkkitehtuurikeskukset tuottavat yhdessä näyttelyn pohjoismaisten kaupunkien maisema-arkkitehtuurista Shanghai maailmannäyttelyyn 2010 (näyttelyteeman Better City, Better Life yhteydessä). Sen jälkeen näyttely lähtee kiertämään. Pohjoismaisten kirjallisuusjärjestöjen verkosto (NORDLIT) tuo esille pohjoismaista kirjallisuutta Pariisin kirjamesuilla maaliskuussa 2011. Pohjoismainen kirjallisuus on kirjamesujen erityisteemana. Projektivastuulliset ovat laatineet yksityiskohtaukset projektikuvaukset näistä hankkeista, ja toimijoiden kanssa solmitaan sopimukset vuoden 2009 aikana.

Arvio aloitteen poliittisten tavoitteiden toteutumisesta

Pohjoismaiden esiintyminen kansainvälisen elokuvafestivaalin High Five i Toronto -tapahtumassa sai runsaasti näkyvyyttä. Sekä kutsutut kulttuurihenkilöt että paikalla olevat ostajat ottivat sen myönteisesti vastaan. Monet ostajat ovat jo ottaneet yhteyttä Pohjoismaiseen elokuva- ja TV-rahastoon tarkoituksenaan levittää pohjoismaisia elokuvia kansainvälisesti. Panostuksen jälkeen tutkitaan perusteellisesti vaikutukset ja mediassa saatu huomio.

Liite 3: Uudet globalisaatioaloitteet

A. Kulttuuri ja luovuus

Hanke Kulttuuri ja luovuus jatkaa nykyistä globalisaatioaloitetta Pohjoismaiden kehittäminen ja profiloiminen luovien elinkeinojen keskuksena (KreaNord – 13. globalisaatiohanke). Ehdotus pohjautuu näin ollen yhteispohjoismaiselle synergialle, jota on jo syntynyt Pohjoismaiden luovien toimialojen vahvistamiseen liittyvässä työssä. Projekti kytkee yhteen erilaisia toimia kaikkein Pohjoismaiden kulttuuri- ja elinkeinosektoreilta. Kulttuuria ja luovuutta koskeva ehdotus jatkaa KreaNordin toimeksiantoa vuoteen 2012 saakka, ja tarkoituksena on lujittaa ja kehittää jo käynnistettyä työtä seuraavilla neljällä alueella: verkosto-toiminta, kehitystoiminta, menettelytapasuositukset ja profilointitoiminta. Aloite nivotaan yhteen jo käynnissä olevien toimien kanssa. KreaNord pyrkii kehittämään Pohjoismaiden luovien toimialojen yleisiä ehtoja ja samalla havainnollistamaan tätä panostusta kahdella erityisellä panostusalueella. KreaNord kokoaa siis yhteen panostukset ja kytkee toiminnan Pohjoismaiden luovien toimialojen puolesta tehtävään yleiseen työhön. Sekä ÄK-NE/MR-NE että ÄK-K/MR-K tekevät päätöksen KreaNordin toimeksiannosta.

Tarkoitus on toteuttaa KreaNordin budjetin puitteissa kaksi uutta panostusta kaudella 2010–2012.

- Pohjoismaiden elokuvien maailmanlaajuinen markkinointi ja digitaalinen levitys: Pohjoismaainen elokuva- ja TV-rahasto toteuttaa vahvan panostuksen pohjoismaisten tuotantojen – ja kykyjen – kansainväliseen markkinointiin, brändäykseen ja lisämyyntiin. Pohjoismaisen elokuvan iso markkinointipanostus voi samalla vauhdittaa Uuden pohjoismaisen ruoan yhteistä markkinointia esimerkiksi jonkinlaisen oheistapahtuman avulla. Muitakin erityistuotteita tai -alueita, jotka eivät välttämättä liity kulttuuriin ja luoviin toimialoihin, voidaan kenties ottaa mukaan. On tärkeää käyttää tällaista pohjoismaista elokuva- ja kykypanostusta muidenkin toimien vauhdittamiseen. Tämä panostus sisältyy konkreettisena ehdotuksena kulttuuriministerien operatiiviseen globalisaatiostrategiaan. KreaNord on nostanut esille tiettyjen sektorien kuten musiikin, elokuvan ja tietokonepelien liiketoimintamallien digitalisoinnin ja kehittämisen, missä tätä panostusta voidaan hyödyntää konkreettisesti. Tämän panostuksen toteuttaa Pohjoismaainen elokuva- ja TV-rahasto, joka ohjaa sitä itsenäisesti.
- Uuden pohjoismaisen ruoan brändäys: Uusi pohjoismaainen ruoka on arvoa tuottava ohjelma, joka keskittyy ruokaan liittyviin myönteisiin arvoihin kuten makuun ja monipuolisuuteen, ruokakulttuuriin ja luovuuteen, terveyteen ja ravitsemukseen. Tarkoituksena on panostaa merkittävästi ja kohdennetusti pohjoismaiseen ruokakulttuuriin, elämystalouteen ja viennin edistämiseen hyödyntäen Uuden pohjoismaisen ruoan konseptia. Panostusta voidaan jalostaa ja vahvistaa kytkeväällä se tiiviisti KreaNordin toiminta-alueeseen: profilointitoimintaan.

B. Terveys ja hyvinvointi

Ohjelmassa on kyse pohjoismaisen hyvinvointimallin kestävydestä ja kilpailukykyvyydestä. Painopiste on Pohjoismaiden tärkeimmissä hyvinvointihaasteissa. Maiden tulee kehittää tiiviin pohjoismaisen yhteistyön avulla tehokkaita ratkaisuja joillekin terveys- ja hyvinvointialueille ja luoda näin synergiaa ja optimoida mahdollisuudet pohjoismaisten vahvuuksien esilletuomiseksi maailmanlaajuisesti. Kyse on yhtenäisestä ohjelmaehdotuksesta, jonka on tarkoitus toimia veturina vahvalle panostukselle terveys- ja hyvinvointialan pohjoismaiseen yhteistyöhön. Ohjelmaehdotuksessa on kaksi toisiaan vahvistavaa pääaihetta:

- Hyvinvointi – työvoiman laajentaminen ja osaamisen kehittäminen sekä osallistuminen työelämään
- Terveys – väestön terveyden, työkyvyn ja elämänlaadun edistäminen

Ohjelmalle on esitetty 38,5 miljoonan kruunun budjettikehystä. Ohjelma koostuu seitsemästä itsenäisestä projektista, jotka on jaoteltu kahden pääteeman alle. Kukin ministerineuvosto vastaa yksittäisten osioiden yksityiskohtaisesta kehittämisestä. Projektit on jaoteltu seuraavasti:

Projektit: Hyvinvointi	Vastuu	Projektit: Terveys	Vastuu
1. Heikkojen ryhmien osallistaminen	MR-S	4. Terveyden edistäminen ja ennalta ehkäisevä työ	MR-S
2. Ulkomaisen työvoiman houkuttaminen	MR-A	5. Toimenpiteiden vaikutus Valvontajärjestelmä	MR-FJLS
3. Kasvualueiden osaamisen kehittäminen	MR-A	6. Ravitsemus, oppiminen ja terveys	MR-U
		7. Yrittäjyys terveydenhoitojärjestelmässä	MR-NER*

Vastuu yksittäisten osioiden koordinoinnista on niillä ministerineuvostoilla, jotka ovat aloitteen osaprojektien pääomistajia. Mukana olevat ministerineuvostot eivät ole halunneet, että koko aloitteen koordinoitivastuu annettaisiin yhdelle ministerineuvostolle. Niinpä aloitteeseen sisältyykin ehdotus siitä, että projektikoordinaattori auttaisi varmistamaan eri osioiden välisen koordinoinnin ja synergian. Myös ministerineuvoston sihteeristö ja puheenjohtajat auttavat koordinoinnissa.

C. eScience

Kyse on pohjoismaisen tutkimus- ja innovaatioalue NORIAN kehittämiseen tähtäävän globalisaatiohankkeen jatkamisesta eScience-keihäänkärkiprojektin avulla.

Pohjoismaita tuodaan esille johtavana toimijana eScience-infrastruktuurin, -metodiikan, -työkalujen ja käytön alalla eri tutkimusalueilla. Projektilla halutaan lisätä pohjoismaisen huippututkimuksen näkyvyyttä, luoda kansallisten ja kansainvälisten tutkimusaloitteiden välistä synergiaa, saada aikaan merkittävää edistystä valituilla tutkimusalueilla (Grand challenges) ja rakentaa osaamista ja edellytyksiä tulevaisuuden tietopohjaisille toimialoille.

Projektin tarkoituksena on luoda pohjoismainen eScience-perusta, joka

- kehittää voimakkaasti eScience-metodiikkaa ja -työkaluja
- kehittää voimakkaasti eScience-alan korkea-asteen koulutusta
- käyttää eScience-työkaluja ja -metodiikkaa tiettyjen temaattisten tutkimusalueiden kasvun vauhdittamiseen
- voidaan hyödyntää mahdollisessa tulevassa yhteistyössä Itämeren alueen kanssa.

Organisoinnissa ja toteutuksessa hyödynnetään olemassa olevia välineitä ja yhteistyötä, joilla on vuosikausia pitkäjänteisesti rakennettu eSciencea tietotekniikka-alan pohjoismaisena lippulaivana.

Kaikkien eScience-panostusten toteuttamiseen arvioidaan tarvittavan 30 miljoonaa Tanskan kruunua kaudella 2010–2012.

MR-U on jo varannut tarkoitukseen 2,8 miljoonaa kruunua vuoden 2009 budjettivaroista. Myös naapuruusbudjettiin sisältyvät varat voivat tulla kyseeseen

toteutettaessa eScience-aloitteen niitä osioita, jotka liittyvät EU:n Itämeri-strategiaan.

Kansallinen osarahoitus on mahdollista sen jälkeen, kun NordForsk on kuullut kansallisia tutkimusrahoittajia ja nämä ovat ratkaisseet, haluavatko ne osallistua projektiin vapaaehtoisesti.

D. Energia ja liikenne

Ohjelman pääasiallisena tarkoituksena on käynnistää prosessi Pohjoismaiden kehittämiseksi Euroopan vihreänä laaksona (The Green Valley of Europe). Ohjelmassa selvitetään missä ja miten uusiutuvan käyttöä liikennesektorilla voidaan lisätä, ja tämän nojalla tehdään ehdotuksia kehyksistä, strategioista ja aloitteista, jotka osaltaan vähentäisivät liikennesektorin hiilidioksidipäästöjä.

Ohjelman on tarkoitus:

- Antaa kokonaiskuva tehostamiseen ja uusiutuvan energian käyttöön liittyvistä haasteista ja ratkaisuista Pohjoismaiden liikennesektorilla ja tunnistaa aiheet, joissa erityisesti tarvittaisiin pohjoismaista voimainponnistusta
- Antaa kokonaiskuva tutkimusalan pohjoismaisista vahvuuksista ja priorisoinneista sekä ehdotuksia pohjoismaiseksi yhteistyöksi
- Koota tietoa nykyisistä tekniikoista ja polttoaineista ja arvioida, mitkä ratkaisut ovat realistisimpia lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä toteuttavaksi
- Kehittää elinkeinotoiminnan edellytyksiä ilmastomyönteisen liikenne-, energia- ja ympäristöteknologian alalla.
- Markkinoida maailmanlaajuisesti pohjoismaisia ratkaisuja ja projektin tuloksia. Tähän soveltuu esimerkiksi Nordic Energi Solutions
- Luoda yhteistyössä toimialan kanssa visio sähköistetyistä kuljetuksista Pohjoismaissa ja laatia tämän alueen konkreettisia projektiehdotuksia ennen vuoden 2010 globalisaatiofoorumia.

Ohjelmassa ehdotetaan monialaisen ohjausryhmän perustamista monialaisen projektisihteeristön tekemää ohjelman kehittelyä varten.

E. CDM- ja JI-markkinoiden tulevaisuudennäkymät

Tarkoituksena on tukea Pohjoismaiden toimia CDM- (puhtaan kehityksen mekanismi) ja JI- mekanismien (yhteistoteutus) muutosten yhteydessä, joihin ilmastokokous saattaa johtaa. Tuen saaminen edellyttää, että suoritetaan analyysi, jossa käsitellään: tähänastisia markkinakokemuksia, Pohjoismaiden käytäntöjen eroja, ostojen koordinoinnin mahdollisuutta, mahdollisuuksia koordinoida Pohjoismaiden tämän alueen käytäntöjä vuoden 2012 jälkeen, tukemisen arvoisten hankkeiden ja tulevaisuuden muiden mahdollisten tärkeiden pohjoismaisten toimijoiden tunnistamista.

Projektia varten ehdotetaan perustettavaksi ohjausryhmä, jonka nimeävät maiden CDM- ja JI-alojen viranomaiset. Ohjausryhmä laatii projektitoimeksiannon ulkopuoliselle konsultille, joka tekee tutkimuksen. Projekti saattaa soveltua ilmastokokouksen mahdolliseen pohjoismaiseen seurantaan. Työ käynnistetään ja saatetaan loppuun vuonna 2010, ja siihen budjetoidaan korkeintaan 750 000 Tanskan kruunua.

F. Ilmastomyönteinen rakentaminen

Pohjoismaisilla yrityksillä on hyvät mahdollisuudet kehittää maailmanlaajuisia vahvuuksiaan ja hyötyä yhä kasvavasta kansainvälisestä kysynnästä, joka kohdistuu ilmastomyönteisiin rakennuksiin, tekniikoihin ja rakennustarvikkeisiin. Rajat ylittävän yhteistyön lisääminen kestävien ja innovatiivisten rakennusratkaisujen kehittämiseksi vahvistaisi tätä kehitystä. Pohjoismaiden ministerineuvoston johdolla käynnistetäänkin hanke, jonka tarkoituksena on analysoida, onko edellytyksiä perustaa innovaatio-ohjelma tukemaan yhteis-

pohjoismaista kehitystä ja esittelemään energia- ja hiilidioksidineutraalia rakentamista ja plusenergiarakennuksia. Käytännössä toimivien ratkaisujen kehittäminen edellyttää konkreettisia kokeilurakennuksia. Hankkeessa analysoidaan, tarvitaanko ohjelmaa, joka tukee pohjoismaisella tasolla rakennussektorin innovointia ja kilpailukykyä, niin että pohjoismaiset rakennusalan yritykset voisivat hyödyntää täysimittaisesti kestävästä rakentamisesta yhä kasvavia kansainvälisiä markkinoita. Jos ohjelmaa katsotaan tarvittavan, tehdään myös ohjelmaehdotuksia.

Vuonna 2010 varataan miljoona Tanskan kruunua työryhmälle, joka analysoi ohjelmatarvetta ja tunnistaa tärkeitä yhteistyöalueita ilmastomyönteisen rakentamisen innovaatio-ohjelman puitteissa. Tämän jälkeen otetaan kantaa varsinaisen ohjelman täytäntöönpanon laajuuteen ja rahoitukseen. Työryhmä esittää analyysinsä 1. heinäkuuta 2010. Tämän jälkeen otetaan kantaa ilmastomyönteisen rakentamisen innovaatio-ohjelman mahdollisen täytäntöönpanon organisointiin, rahoitukseen ja sisältöön. Laatiessaan ohjelmaehdotusta työryhmä ottaa huomioon ympäristöä, tutkimusta, energiaa, elinkeinoelämää ja suunnittelua/arkkitehtuuria koskevat näkemykset ja ehdotukset.

G. Elohopeasopimusta koskevat neuvottelut

Elohopea on maailmanlaajuinen terveys- ja ympäristöongelma, jonka vaikutukset tuntuvat yli rajojen. Pohjoismaiden ministerineuvosto (NMR) ja Pohjoismaat ovat toimineet jo yli kymmenen vuotta johdonmukaisesti ja määrätietoisesti erilaisten poliittisten toimenpiteiden ja taloudellisen tuen parissa pyrkien maailmanlaajuisiin toimiin elohopeaan liittyvien ympäristö- ja terveysriskien hallitsemiseksi.

UNEPin helmikuussa 2009 tekemä päätös maailmanlaajuisen neuvottelujen käynnistämisestä sitovan elohopeasopimuksen aikaansaamiseksi vuonna 2013 tarjoaa Pohjoismaille ainutlaatuisen tilaisuuden globaaliin näkyvyyteen ja todelliseen vaikuttamiseen. On Pohjoismaiden yhteisten etujen mukaista painottaa neuvotteluissa elohopeaongelman pohjoista ja arktista ulottuvuutta. Tämä korostuu erityisesti siinä tapauksessa, että ensimmäinen varsinaisen kansainvälinen neuvottelukierros (First session of the Intergovernmental Negotiating Committee – INC-1) toteutetaan Pohjoismaissa.

Ensimmäinen neuvottelukokous on suunniteltu pidettäväksi 7.–11. kesäkuuta 2010 Tukholmassa. Ruotsin ympäristöministeriö on ilmoittanut UNEPille epävirallisesti, että Pohjoismaat voivat Ruotsin kautta ottaa vastuulleen ensimmäisen neuvottelukokouksen isännöinnin Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoituksen turvin. Työryhmän valmisteleva kokous pidetään Bangkokissa 19.–23. lokakuuta 2009. Siinä on mahdollista kertoa Pohjoismaiden/Ruotsin isännöinnistä ensimmäisessä neuvottelukokouksessa ja esitellä lyhyesti Pohjoismaiden ministerineuvostoa ja sen tähänastisia toimia prosessin tukemiseksi. Ruotsi allekirjoittaa marraskuussa UNEPin kanssa isännöyssopimuksen, jossa säännellään neuvottelukokouksen järjestämiseen liittyviä velvollisuuksia.

Ympäristöpolitiikan virkamieskomitea (ÄK-M) keskustelee syksyn mittaan muista tukitoimista Pohjoismaiden osuuden vahvistamiseksi tarkoituksena saada aikaan kunnianhimoinen ja kestävä sopimus vuonna 2013.

Ministerineuvostojen välinen vastuunjako uusissa globalisaatioaloiteissa

Globalisaatioaloite	Pää- / koordinoitivastuu aloitteen sisällöstä ja budjetista	Osavastuu / Mukana
Uuden elohopeasopimuksen neuvottelukokous	MR-M	
e-Science	MR-U	MR-NER*
CDM- ja JI-markkinoiden tulevaisuudennäkymät	MR-FINANS	MR-M, MR-NER
Kulttuuri ja luovuus	MR-NER*	MR-K, MR-FJLS
Energia ja liikenne	MR-NER*	MR-U, MR-M
Ilmastomyönteinen rakentaminen	MR-NER*	MR-U, MR-M
Terveys ja hyvinvointi	Vastuu yksittäisten osioiden koordinoinnista on niillä ministerineuvostoilla, jotka ovat aloitteen osaprojektien pääomistajia. Mukana olevat ministerineuvostot eivät ole halunneet, että koko aloitteen koordinoitivastuu annettaisiin yhdelle ministerineuvostolle. Niinpä aloitteeseen sisältyykin ehdotus siitä, että projektikoordinaattori auttaisi varmistamaan eri osioiden välisen koordinoinnin ja synergian. Myös ministerineuvoston sihteeristö ja puheenjohtajat auttavat koordinoinnissa.	MR-S, MR-A, MR-FJLS, MR-U ja MR-NER

*MR-SAMilla on yleinen budjetti-/koordinoitivastuu kaikista globalisaatioaloitteista

**Ympäristösektorin osallistuminen globalisaatioaloitteisiin *Energia ja liikenne* ja *CDM- ja JI-markkinoiden tulevaisuudennäkymät* ratkeaa 27.–28. lokakuuta pidettävässä kokouksessa. Kuten ÄK-M on ilmoittanut, asianomaisten ministerineuvostojen tulee hankkeita kehitellessään ottaa huomioon EU:ssa tehtävä työ, mukaan lukien EU:n sähkömarkkinalainsäädäntö. Ympäristösektorin ilmastoneuvotteluasiantuntijoiden tulee myös tarkastella lähemmin ehdotusta CDM- ja JI-markkinoiden tulevaisuuden näkymistä, kun aloitteen kehittelyä jatketaan (MR-SAM on hyväksynyt huomautuksen kirjallisessa menettelyssä 15. lokakuuta 2009).